

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Povolání advokáta – podnikatelská a justiční role advokáta v současnosti a minulosti

Jan Pauly

Příslušné oborové pracoviště:	Katedra právních dějin
Název studijního programu:	Právo a právní věda
Název oboru:	Právo
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. et PhDr. Stanislav Balík Katedra právních dějin

Plzeň 2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2012

.....

Jan Pauly

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. et PhDr. Stanislavu Balíkovi, za jeho cenné rady, připomínky a lidský přístup, kterého se mi dostávalo nejen při zpracování této diplomové práce, ale i po celou dobu mého studia na vysoké škole.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Historický vývoj pojmu advokát a advokacie (materiální a formální pojetí)	4
2.1. Ad fontes pojmů advokát a advokacie.....	4
2.2. Pojem advokacie – materiální a formální pojetí.....	6
2.3. Teoretické a legislativní vymezení pojmu Advokacie	9
2.4. Sociálně ekonomický základ dvojího přístupu k advokacii	11
2.5. Pojem advokacie pohledem odborníka.....	12
2.5.1. Členění advokacie z pohledu institucionálního (pohled advokátní komory)	13
3. Právní úprava advokacie	16
3.1. Advokacie jako součást ústavního pořádku.....	16
3.2. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii a jeho vývoj.....	16
3.3. Další prameny právní úpravy advokacie	18
3.3.1. Vyhlášky ministerstva	18
3.3.2. Jednotlivé kodexy	19
3.3.3. Stavovské předpisy	19
3.3.4. Předpisy Evropské unie	20
4. Advokát jako podnikatel	22
4.1. Úvodem	22
4.1.1. Advokát v době nesvobody	22
4.1.2. Poválečný světový advokát v roli podnikatele	24
4.2. Advokát nebo podnikatel?	25
4.3. Předpoklady pro výkon advokacie	29
4.3.1. Úvodem	29
4.3.2. Plná způsobilost k právním úkonům	30
4.3.3. Získání vysokoškolského titulu v oboru právo.....	30
4.3.4. Výkon právní praxe advokátního koncipienta.....	31

4.3.5.	Bezúhonnost	32
4.3.6.	Pracovní nebo služební poměr z jiné činnosti	33
4.3.7.	Advokátní zkouška	37
4.3.8.	Další povinnosti	38
4.3.9.	Slovo závěrem – zápis do seznamu advokátů	39
4.4.	Způsoby výkonu advokacie	40
4.4.1.	Samostatný advokát	40
4.4.2.	Společný výkon advokacie ve sdružení	44
4.4.3.	Společný výkon advokacie v obchodní společnosti	45
4.4.4.	Výkon advokacie v pracovním poměru	48
4.4.5.	Trvalá spolupráce mezi advokáty	50
5.	Justiční role advokáta	53
5.1.	Úvodem	53
5.2.	Postavení advokáta v soudním řízení	54
5.2.1.	Postavení advokáta v soudním řízení - členění	54
5.2.2.	Vztah advokát a soudce	57
5.2.3.	Advokát v civilním řízení	58
5.2.3.1.	Zmocnění	58
5.2.4.	Průběh řízení	61
5.2.5.	Advokát v trestním řízení	62
5.2.6.	Advokát v řízení ve věcech správního soudnictví	67
5.2.7.	Advokát v řízení před Ústavním soudem	68
6.	Závěr	70
	Summary	72
	Použitá literatura	73

1. Úvod

Nelze si nepovšimnout, že v poslední době přibývá hlasů kritizujících povolání advokáta, jakož i celý advokátní stav. Bylo by však ke škodě, kdybychom svolili, aby tyto negativní hlasy nebyly usměrňovány a pozitiva advokátního povolání, jakož i jeho přínosy pro celou společnost, byla zatlačena do pozadí nebo hůře dokonce zapomenuta.

Autor si při koncipování této diplomové práce původně vytkl za cíl poskytnout pokud možno co nejucelenější obraz současného advokáta a advokacie. Již počátky studia pramenů však ukázaly, že dosažení tohoto cíle by si vyžádalo sepsání mnohem více stran, než umožňuje limitovaný rozsah diplomové práce. Proto bylo nutné z tohoto cíle částečně slevit a zvolit omezenější okruh otázek ke zpracování. Těmi zákonitě jsou nejprve otázky pojmové a v návaznosti na to otázky právních pramenů. Dále již však bylo nutné přistoupit k otázkám specifickým.

Pokud jde o otázky pojmové, jejichž analýza je obsažena v úvodní kapitole, týkají se samozřejmě jak pojmu advokáta, tak i pojmu advokacie. Za východisko je vzat historický vývoj obou těchto pojmů, který ovšem přivádí k jednomu základnímu poznatku, že totiž jejich univerzální pojetí neexistuje. Proto se v práci neusiluje o jejich definice, nýbrž pouze o to podat na expozici tohoto vývoje jejich explikaci, a to jak s přihlédnutím k existujícím pramenům, tak na základě vlastních úvah autora této práce.

Co se týče pramenů právní úpravy advokátů a advokacie, jsou zpracovány ve druhé kapitole. Těžiště leží samozřejmě v analýze zákona o advokacii, a to nikoli jen v jeho současné podobě, ale též v jeho genezi. Na to pak navazuje deskripce dalších pramenů, jimiž jsou jednotlivé vyhlášky ministerstva spravedlnosti a především pak stavovské předpisy, jež sice již nejsou předpisy právními, pro advokáty a advokacii ovšem mají naprosto klíčový význam. Jsou to totiž právě stavovské předpisy, které advokáta leckdy dostávají do rozporu se současným pojetím advokacie a jejího výkonu. Z povahy této materie se přitom pozdává, že tato kapitola nemůže mít než skutečně deskriptivní charakter.

Zcela jinak již tomu je v kapitole třetí, věnující se specifické otázce, která bývá v odborné literatuře často opomíjena a která spočívá v pohledu na advokáta jako na osobu

podnikatele. Aby obraz dané problematiky nabyl ucelenější formy, bude v úvodu této kapitoly užito komparace s historickými daty, a to konkrétně s odkazem na dobu poválečnou, kdy samotná advokacie (a samozřejmě nejen ona) procházela nelehkým obdobím. I část této kapitoly je nutno pojmout jako deskriptivní, čtenář zde nalezne vysvětlení jednotlivých požadavků, jež jsou legislativní úpravou kladeny na potenciální uchazeče o zápis do seznamu advokátů. Opačně bude přistoupeno k výkladu o jednotlivých způsobech výkonu advokacie. Na toto téma je nahlíženo jednak na základě charakteristických rysů, které vyplývají z dostupné literatury a současně jsou doplněny o poznatky, jež autor načerpal ze seminární výuky na toto téma a zároveň ze své skromné praxe v advokátní kanceláři. Pro alespoň částečnou úplnost materie si bylo nutné položit až filosofickou otázku na téma, zda je z etického hlediska vůbec možné, aby advokát, který je omezen řadou závazků ke svému klientovi, České advokátní komoře a dalším subjektům, vstoupil na pole podnikání.

Závěrečnou kapitolu lze chápat jako kontrapoziční k té předchozí. Jejím úkolem je zkoumat jednotlivé aspekty advokátního povolání v různých druzích soudního řízení, a to jak všeobecně, tak i tam, kde je přítomnost advokáta dle účinné právní úpravy nezastupitelná. Ostatně, ačkoli to ze samotné kapitoly nevyplývá, před dokončením pátého ročníku právnické fakulty lze mít za to, že nezastupitelnost advokáta nebo jiné osoby s právnickým vzděláním, by při současném množství a spletitosti legislativní úpravy měla být skoro bezvýhradná. Také proto bylo této problematice věnováno, alespoň v rámci rozsahu diplomové práce, dostatek prostoru. Jak bylo již shora nastíněno, účelem této kapitoly je též poukázat na jiné rysy advokáta, než jen na ty podnikatelské. Advokát bude čtenáři představen též jako tzv. *amicus curiae*, respektive bude v rámci těchto řádek představen i jeho vztah k soudu, resp. soudci.

Vylíčit v rámci diplomové práce advokáta jako podnikatele a zároveň jako „ochránce spravedlnosti“ má ještě jedno zjevné úskalí. Jak bylo již výše nastíněno, účelem této diplomové práce není pouze nastínění povolání advokáta v rovině právní. Čtenář se v následujících řádcích setká v mnoha ohledech i s rovinou etickou, resp. s oborem zvaným právní etika. Toto pojetí však nemá za úkol pouze oživení jinak statické deskripce zákonné úpravy, či jiných pramenů práva, ze kterých je nutné při psaní diplomové práce vycházet. Hlavním cílem by mělo být poukázat na jednotlivá morální dilemata, se kterými se advokát

při poskytování právních služeb musí potýkat. Ostatně i největší odborníci na teorii advokátního povolání o problematice morální rozpolcenosti advokáta velice často publikují. A právě tyto monografie posloužily jako základ k závěrům, jež se nacházejí v následujících řádcích.

Pro úplnost je vhodné podotknout, že literatura, která se otázkou morálních aspektů advokacie zabývá, je povětšinou psána v literárním žánru zvaném esej, je proto namístě, aby se autor hned v úvodu této práce čtenáři omluvil za případně přehnanou snahu o autentičnost své reprodukce shora uvedených esejí. Na obranu autora je však možné podotknout, že některé texty jsou natolik poutavé, že si čtenář chvílemi přijde jako „advokát mezi Skyllou a Charybdou“.¹

---

¹ Balík, S., Advokát mezi Skyllou a Charybdou, Právo & byznys, Praha, Mladá fronta, č. 10/2010.

2. Historický vývoj pojmu advokát a advokacie (materiální a formální pojetí)

2.1. Ad fontes pojmů advokát a advokacie

S pojmem *advokát* je nutno zacházet velmi obezřetně, jelikož se jeho význam v průběhu dějin mnohokrát změnil. V historii nalézáme totiž nejen pojem advokát v rozmanitém pojetí, ale i samotný pojem advokacie, tedy předmět advokátní činnosti, se v průběhu dějin měnil. Jak bude v následujícím textu ukázáno, i jednotlivá kritéria pro provozování advokacie, a tudíž koneckonců i jednotlivé subjekty advokacii provozující se postupně vyvíjely. Tento vývoj přitom lze ve velmi hrubých rysech vyjádřit následovně.

Latinský výraz *advocatus* se do českého jazyka překládá zpravidla jako *přivolaný*. Ve středověké latině přitom byli jako *advocati* označovány nejen osoby, které jako advokáty označujeme dnes, ale i jiní právníci či osoby v různých soudních či správních funkcích². Pokud jde o naše území, lze se setkat s názorem, v souladu s nímž „první zmínku o advokacii v českých zemích nalézáme v pramenech z 13. století Cinfirmacio diplomatis de civitate Nova ville (Unišov) contida z roku 1223, kde se v čl. 6 mluví o „*Theoderico advocato*“.³ Tento názor ovšem zřejmě neobstojí v konfrontaci s poznatkem, podle kterého se na českém území s pojmem *advocatus* poprvé setkáváme již v listině římského krále Konráda III. z roku 1144, který zde olomouckému biskupovi Jindřichu Zdíkovovi potvrdil navrácení hradu Podivín a právo razit na něm mince. Svědkem toho všeho byl jistý „*Fridericus advocatus Ratisponensis*“. Ačkoliv by se mohlo zdát, že tento zastával funkci řečníka, ve skutečnosti byl řezenským fojtem⁴. Vidíme tedy, že se zde hovoří o něčem výrazně odlišném, než je například dnešní advokát. Fojtem, neboli rychtářem, totiž byl již od raného středověku soudní, policejní a vůbec dozorčí úředník,

---

² Viz Balík, S., a kol., Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2009, str. 11.

³ Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 351.

⁴ Viz Balík, S., Advokacie včera a dnes, Dobrá voda u Pelhřimova, Aleš Čeněk, 2000, str. 7.

kterého míval v každém svém městě jeho pán, přičemž soudní činnost, zdá se, posléze převažovala.⁵ Někteří autoři mají za to, že vznik skutečné advokacie je úzce spjat až se vznikem veřejné moci. Právě ta je totiž v leckterých historických dobách považována za společného nepřítele prostého lidu, který s ní nedovede jednat tak, aby to bylo k jeho prospěchu. Tak např. český sociolog a právník Emanuel Chalupný ve svém sociologickém pohledu na advokátní profesi v dobách před druhou světovou válkou píše, že prapůvodní advokát měl být tedy především „ochráncem slabého proti mocenským autoritám.“⁶

Patrně přijatelnější (a zároveň obecnější) pojetí, která pocházejí již z římského práva, ovšem vycházejí z toho, že advokacie a advokátní profese vzniká tehdy, je-li účelné a zároveň nutné, „dát si své záležitosti obstarat někým jiným, u koho předpokládáme dovednosti a schopnosti pro takovou činnost potřebné.“⁷ „Každý, kto sa v Ríme tešil akémusi postaveniu a vážnosti, mal svojich *klientov*, čo bol väčší ale menší húp priaznivcov, ktorých služby využíval na všetky možné zámery a obchody. Za to ich protežoval a chránil. *Advocatus* bol vlastne patrónom klientov, priateľom privolaným na pomoc v nouzi, aby dvíhal pred súdnou sotlicou hlas ľudského zľutovania a súcitu.“⁸

Výše uvedený letmý pohled nám tedy přináší a zároveň potvrzuje přinejmenším dva poznatky. Za prvé, advokát v historickém pojetí nebyl vždy nazýván „advokátem“, ve starém Římě byl například označován *přítelem* či *zástupce znalý práva*, ve středověku byli označováni jako *řečníci* nebo *prokurátoři*. Za druhé je pak zjevné, že ten, kdo byl označován jako advokát, nemusel být advokátem v pravém slova smyslu, nýbrž mohl vykonávat i jiné zaměstnání. Přitom ten, koho považujeme za advokáta dnes, se objevuje „na scéně“ obecně v době, kdy potřeba zařídit si záležitosti spojené tak či onak s právem počíná vyžadovat speciální schopnosti, které ten, o jehož záležitosti jde, většinou nemá. Tuto tezi lze podložit výkladem pojmu *advocatus* již z konce 19. století, kdy byl takto označen jako ten, kdo na výzvu osobně podporuje druhého při jakémkoli jednání, zejména

---

⁵ Srov. Např. Vaněček, V., Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, Praha, Orbis, 1975, str. 85, 212 aj. Přitom hovoří-li se o oblasti německého práva, bývá fojt (rychtář) označován jako městský soudce v oblasti práva magdeburského (viz Rouček, B., Růžička, V., Pracovní heslář českého právněhistorického terminologického slovníku, Ústav státu a práva, ČSAV, Praha 1975, str. 155.).

⁶ Srov. Chalupný, E., Advokacie, Praha, 1938, s. 12.

⁷ Macková, A., Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, C.H. Beck, 2001, str.24.

⁸ Krsková, A., Etické desatoro začínajúceho advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 12.

kdo poskytne straně pomoc v právním jednání.⁹ Je tedy zřejmé, že přístup samotného advokáta k jeho povolání byl po dlouhou dobu diametrálně odlišný od toho dnešního. Spojení mezi advokátem a jeho klientem by se dalo nazvat vztahem spíše přátelským, než podnikatelským. Ostatně to dokládá i fakt, že by se advokát nikdy nesnížil k tomu, aby si za výkon svého povolání nechal zaplatit. V úvahu přicházel nanejvýš čestný dar, kterým klient vyjádřil svou vděčnost (tzv. *honorarium*).¹⁰

2.2. Pojem advokacie – materiální a formální pojetí

Podobně jako s pojmem advokáta je tomu i s pojmem advokacie, který představuje další, neméně významný záchytný bod pro tuto práci. I v jeho souvislosti se totiž lze setkat s jeho jednotlivými dobovými pojetími advokacie. Těm se opět nelze věnovat dopodrobna, zasluhují však na tomto místě alespoň stručné pojednání. K vymezení pojmu advokacie z historického hlediska je ve většině dostupné literatury užíváno členění advokacie z hlediska jejího materiálního a formálního pojetí.

„Materiální pojetí advokacie je charakteristické tím, že právo udílet právní porady i ponaučení a zastupovat či obhajovat před soudem není vázáno na zvláštní kvalifikační požadavky ani na další předpoklady, zejména bezúhonnost či jiné charakterové a osobnostní vlastnosti.“¹¹ Toto pojetí postihuje advokacii zejména v jejích počátcích, resp. tam, kde společenské podmínky, v nichž působila, byly na relativně nižším stupni kulturního vývoje. Věcně potom toto pojetí znamená, že advokacii mohl vykonávat prakticky kdokoli (mnohdy i třeba i negramotný člověk), pokud prokázal zejména řečnické dovednosti a alespoň okrajovou znalost práva.

Naproti tomu pojetí advokacie ve formálním smyslu, jenž ji vystihuje tak, jak ji známe dnes, přičemž toto pojetí se opírá o fakt, že „pro přístup k povolání advokáta jsou

⁹ Pauly Real-Encyklopädie der classischen Altertumwissenschaft, Stuttgart 1894, s. 436.

¹⁰ Srov. Krsková, A., Etické desatoro začínajícího advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 12.

¹¹ Balík, S., a kol., Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2009, str.12.

stanoveny kvalifikační podmínky i požadavky týkající se samotného adepta advokacie.¹² Traduje se, že první ucelené stanovení podmínek pro výkon advokacie ve smyslu formálním se na českém území vyskytuje od Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 (resp. z roku 1628 pro Moravu), resp. v určitém smyslu ještě o pár let dříve, konkrétně v roce 1615, kdy se Generální sněm usnesl na regulaci podmínek pro prokurátorství (či řečnictví) pro pře vedené na Pražském hradě, přičemž tato činnost byla tímto usnesením vyhrazena jen pro vyjmenované osoby. Zde ovšem vidíme, že v tomto případě opět nemuselo jít vždy o advokáta v našem pojetí a že „advokátem“ v tomto smyslu mohl být i někdo, koho dnes označujeme jako státního zástupce. Pokud jde o další zmínku, Prof. Krsková k této problematice uvádí zmínku o královském nařízení císařovny Marie Terezie z roku 1769, které pro advokáty stanoví dostatečnou kvalifikaci v podobě právnické praxe a složení zkoušek.¹³

I když se o tom příliš často nehovoří, lze výše uvedené rozdíly mezi materiálním a formálním pojetím advokacie doplnit ještě o jeden identifikační znak, který obě pojetí v jejich vzájemném vztahu diferencuje. Tímto znakem je odměna advokáta. Již roku 204 př. n. l. (lex Cincia) bylo uzákoněno, že braní odměny za vykonanou právní službu je zakázané, přičemž toto ustanovení bylo zrušeno až o mnoho let později, usnesením senátu. Co ovšem překonalo i toto usnesení bylo ustanovení o zákazu rozdělení vyhrané věci mezi advokáta a klienta.¹⁴

Přechod od materiálního pojetí advokacie k jejímu pojetí formálnímu samozřejmě nebyl procesem jednorázovým, ale postupným. V historii nalézáme i období, kdy vedle sebe fungovali jak advokáti negramotní, tak absolventi vysokých škol, čemuž pak zpravidla odpovídala též bezúplatnost anebo naopak úplatnost výkonu advokacie. Ostatně na výše zmíněný postup profesionalizace poukázal již Ott, který tvrdí, že „Hospodářský rozvoj států podmiňuje složitější poměry právní; znalost předpisů poměry tyto pořádajících stane se údělem příslušníků zvláštního povolání, ježto nelze více vyhledávati právní radu a pomoc v kruhu rodiny, cechu, obce aneb stavu.“¹⁵

---

¹² Tamtéž, str. 14 a 15.

¹³ Krsková, A., *Etické desatoro začínajícího advokáta*, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 13.

¹⁴ Ott, E., in *Ottův slovník naučný*, první díl, Praha, 1888, str. 243.

¹⁵ Tamtéž, str. 242.

Jako zajímavý jev lze chápat případy, kdy se zákonodárce k materiálnímu pojetí advokacie vrátil. Příkladem tohoto jevu je období krátce po vypuknutí Velké francouzské revoluce, kdy byl počátkem září roku 1790 zrušen Řád advokátů a v roce 1795 dekretem Direktorია stanoveno právo na svobodnou volbu svého obhájce, a to i mimo okruh stávajících advokátů. Tento jev byl ovšem jen přechodný a k opětovné formalizaci advokacie nakonec došlo Napoleonovým Císařským dekretem z roku 1810, který obsahoval úpravu výkonu profese advokáta a disciplinární pravomoci komory. (Jistým paradoxem je, že tento dekret Napoleon vydal přesto, že sám patřil mezi největší odpůrce advokátní profese.)

Rozlišení materiálního a formálního pojetí advokacie ovšem není jen otázkou historického vývoje, nýbrž má, alespoň u některých autorů, též svou věcnou stránku. Tak je tomu například u Tarabrina, na kterého se odvolává Macková a který formální znak advokacie identifikuje jako souhrn podmínek pro výkon advokacie v právním řádu, zatímco její znak materiální chápe jako specifickou činnost (poskytování právní pomoci). Tarabrin ovšem nezůstal pouze u rozdělení formálního a materiálního, ale rozlišoval advokacii ještě i ve smyslu funkčním a personálním. Funkčním pojetím měl na mysli pouhé vykonávání zmíněných činností, bez ohledu na to, kdo a za jakých podmínek tak činí. Personálním pojetím potom chápal souhrn osob vykonávajících advokacii funkční. Kromě toho konečně tento autor dále rozlišoval mezi advokacími chápanou *stricto sensu*, kam řadil poradenství a obhajobu, a advokacími pojímanou *largo sensu*, kam podle něj patří ještě i zastupování (na základě mandátní smlouvy) advokátem před soudem, jinými orgány i mimo ně.¹⁶

---

¹⁶ Macková, A., Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, C.H. Beck, 2001, str. 26.

2.3. Teoretické a legislativní vymezení pojmu Advokacie

Z výše uvedeného vyplývá, že dnešní advokacie je pojmána především z pohledu formálního. Advokát je povinen splňovat legálně stanovená kritéria a zároveň navíc dodržovat též určitá etická pravidla stanovená stavovskými předpisy, přičemž kombinací těchto dvou prvků současně dosáhneme koneckonců i určité identifikace advokáta v dnešním pojetí. Tím se toho ovšem o advokacii ještě mnoho neříká, a to tím spíše nikoli, že lze akceptovat též věcnou materiální stránku advokacie v uvedeném smyslu poskytování právní pomoci. Proniknutí k obsahu, resp. významu pojmu advokacie tedy vyžaduje i další pohledy.

Ty mohou být samozřejmě nejrůznější. Někdy pomocnou ruku podává teorie, jindy se lze tak či onak opřít o samotnou legislativu.

Jako příklad teoretického přístupu lze uvést vymezení, které vytyčila britská, resp. anglická a waleská Law Society. Ta, aniž pojem advokacie definuje, vymezuje základní znaky advokátní profese, čímž současně naznačuje též základní „identifikační“ znaky samotného advokáta. Tyto znaky jsou shrnuty do následujícího výčtu:

1. příslušníky profese lze identifikovat podle záznamu v rejstříku;
2. příslušníci profese mají znalosti a dovednosti ve zvláštních oblastech, ve kterých je z důvodu veřejného zájmu potřebná ochrana veřejnosti proti nekompetentnosti a neznalosti;
3. minimální požadavky na úroveň znalostí a dovedností přitom stanoví sama profese;
4. profese advokáta je považována za profesi sloužící veřejnému zájmu;
5. příslušníci profese se dobrovolně podřizují pravidlům etického chování, která jdou nad rámec požadavků stanovených právními normami pro ostatní;
6. příslušníci profese přijímají přímou odpovědnost za své jednání vůči těm, kterým slouží;

7. příslušníci profese přijímají přímou odpovědnost vůči své profesi za zachování její důvěryhodnosti.¹⁷

Výše uvedené můžeme, snad až na bod č. 3, přijmout i v kontinentální právní kultuře. Požadavky na úroveň znalostí jsou, jak už bylo naznačeno, a bude popsáno podrobněji dále, dány a regulovány státem.

Pokud jde o legální vymezení, je jeho základem v našich podmínkách samozřejmě zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále „zákon o advokacii“). Na základě tohoto zákona lze k jisté explikaci pojmu advokacie dojít, a to přes legální vymezení poskytování právních služeb advokátem.

Podle § 1 odst. 2 zákona o advokacii se poskytováním právních služeb rozumí:

1. zastupování v řízení před soudy a jinými orgány,
2. obhajoba v trestních věcech,
3. udělování právních porad,
4. sepisování listin,
5. zpracovávání právních rozborů a
6. další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

Tento zákonný výčet je na jedné straně ryze demonstrativní a navíc jistě není přesný (přínejmenším z toho hlediska, že obhajoba v trestních věcech je nepochybně rovněž zastupováním před soudy a jinými státními orgány). Na druhé straně i přesto jsou z tohoto výčtu patrné základní oblasti, kterými se advokát ve své činnosti může a má zabývat.

Stěžejní kapitoly této práce více či méně operují s tímto rozdělením. Autor této práce však přesto považuje za nutné tyto stěžejní kapitoly vysvětlit a současně tak předložit i jakýsi vlastní výchozí pohled na advokacii, který je obecnější a který svým koncizním vyjádřením postihovala ona dřívější právní úprava advokacie. Některá pojetí potom budou,

---

¹⁷ Viz Smith and Bailey on the Modern English Legal System, London, Sweet and Maxwell, 1996, str. 470 an.

vzhledem k nerozlučné spojitosti s danou problematikou, přednesena v samotných kapitolách.

2.4. Sociálně ekonomický základ dvojího přístupu k advokacii

Chceme-li pochopit, proč dnes ve společnosti advokát a advokacie existuje, je si nutné položit v první řadě otázku jejich sociálně ekonomické determinace, která se promítá ve dvou základních skupinách zájmů.

Prvá vyrůstá ze složitosti práva na jedné straně a z omezených schopností a možností běžného člověka na straně druhé. Právo představuje v dnešní době extrémně složitý normativní systém, jehož intelektuální „uchopení“ jedincem je v současných podmínkách v podstatě zcela nemožné. A přesto dnes, stejně jako již před mnoha staletími, platí známé pravidlo „ignorantia legis neminem excusat“¹⁸ Běžnému jedinci tedy velmi často nezbyvá než vzít si na pomoc někoho, kdo se ve spleti právních norem dokáže alespoň orientovat. Existuje zde tedy na jedné straně potřeba té či oné právní pomoci, která se promítá do zájmu o tuto pomoc a která tak z ekonomického hlediska formuje poptávku po této pomoci. Zde se tedy formuje pojetí advokáta jako toho, kdo zastupuje potřeby a zájmy jiných.

Druhá skupina zájmů představuje reakci na právě uvedenou poptávku. Vytvoří se skupina lidí, kteří jsou způsobilí tuto poptávku uspokojovat. Málokdo z těchto lidí si však dnes může dovolit a je ochoten pomoc poskytovat z pouhého altruismu. Motivem poskytování právní pomoci tedy je současně zájem na získání úplaty za poskytnutou pomoc a tím na vlastním materiálním zabezpečení advokáta. Zde se potom formuje pojetí advokáta jako toho, kdo saturuje poptávky a zájmy vlastní.

---

¹⁸Pozn. Iniciální autorská identifikace tohoto pravidla patrně není známa a při citaci pramenů se většinou uvádí toto pravidlo ve své mírně pozměněné formě, již uvádí Liber sextus (5, 13, 13) a jež z ní „ignorantia facti, non iuris excusat“ - srov. např. Kincl, J., *Dicta et regulae iuris aneb právnické mudrosloví latinské*, Univerzita Karlova, Praha 1990, str. 124.

2.5. Pojem advokacie pohledem odborníka

Další, odlišné členění advokacie lze vyčíst například z proslovu JUDr. Čermáka v rámci oslav 15. výročí svobodné advokacie, kde nalezneme pojetí, jež v advokacii vidí dva jiné základní aspekty. Pojem advokacie představuje „jednak množinu všech osob, které vykonávají v určitém prostoru a čase advokacii (advokáti), jednak samosprávně řídicí organizmy zmíněné množiny osob (orgány advokacie).¹⁹ S touto teorií se přitom setkáme i v mnoha jiných publikacích.²⁰ Zde je možné vidět určitou paralelu s již deskribovaným členěním advokacie na materiální a formální. Materiální, jež představuje dobu dávno zapomenutou, kdy toto povolání mohl vykonávat prakticky kdokoli bez vzdělání, složení zkoušek, praxe atd., na druhé straně pojetí formální, tedy takové, kdy uchazeč o titul advokáta musí splňovat celou řadu kritérií, přičemž základ modelu JUDr. Čermáka je stejný, pouze jsou obměněny subjekty. Za formální pojetí lze v tomto případě považovat jednotlivé orgány advokacie, jako jsou např. Česká advokátní komora a její jednotlivé orgány, tedy takové instituce, jež jsou ze zákona nadány schopností svými projevy vůle zakládat, měnit či rušit práva a povinnosti jednotlivých advokátů. Můžeme tedy říci, že svým jednáním formalizují postupy pro advokacii vlastní. Materiální složku tohoto pojetí by v současné době následně vyplnilo přes čtrnáct tisíc advokátů.

Pokud bychom myšlenku JUDr. Čermáka ještě dále rozvinuli, mohli bychom zde vidět dva samostatné, snad pouze na sobě relativně závislé, organizmy. Zde vyjádřená samostatnost je ovšem též relativní. V rámci takto stanovených pravidel je samozřejmě nutné mít vždy na paměti, že i Česká advokátní komora a jakákoli její činnost musí být prováděna na základě a v rámci platné legislativy. Skoro až opačné stanovisko k této problematice zaujal JUDr. Čermák, který říká, že „Komora je res publica ve smyslu státem autorizované stavovské organizace, nikoliv ve smyslu státní organizace nebo politické strany. Komora je nadstranická a ... i nestátní.“²¹

Prvý organizmus je představován Českou advokátní komorou a jejími orgány, jakožto instituce stojící v čele advokátního stavu, na straně druhé jsou to jednotliví advokáti. Účelem následujících řádek je pokus o vymezení pojmu advokacie za

¹⁹ Čermák, K., Zařazení advokacie do mezinárodních struktur, Bulletin advokacie, č. 7-8/2005, str. 12.

²⁰ Krsková, A., Etické desatoro začínajícího advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 29 aj.

²¹ Čermák, K., Advokacie & úvahy souvisící, Linde Praha, a.s., Praha, 2000, str. 32.

předpokladu, že tato dvě pojetí od sebe pro účely vymezení pojmu oddělíme a budeme je zkoumat nezávisle na sobě.

2.5.1. Členění advokacie z pohledu institucionálního (pohled advokátní komory)

Advokacie v pojetí ryze institucionálním vnáší do tohoto pojmu tři základní funkce, totiž funkci:

- 1) normotvornou,
- 2) funkci dozorčí a
- 3) funkci reprezentativní.

Česká advokátní komora (dále též „Komora“), resp. její některé orgány, mají na základě zákona oprávnění vydávat normativní právní akty, jimiž vytváří, resp. s ohledem na zákonné normy, dotváří právní rámec, ve kterém se advokáti a ostatní osoby (zejm. advokátní koncipienti) musejí pohybovat. Tuto činnost má na starosti sněm České advokátní komory, jakožto její orgán nejvyšší. Na základě zákonného zmocnění schvaluje stavovské předpisy a tím zakládá práva a povinnosti jednotlivých advokátů. Pozitivum v takto svěřené pravomoci lze shledávat v tom, že na rozdíl od zákonodárce a zákonodárského procesu lze mnohem pružněji a rychleji reagovat na aktuální potřeby normativní úpravy. S tím souvisí i nepopíratelně vyšší erudice jednotlivých členů takového orgánu, kteří jsou schopni na dané téma nahlížet i z praxe, a proto lze očekávat, že stavovský předpis bude mnohem praktičtější. Na druhou stranu se ovšem může dost dobře stát, že bude leckdy docházet k nejrůznějším tlakům na jednotlivé členy takového orgánu, a Ti se potom mohou stát objektem nekalých politických, lobbistických či, chceme-li, klientelistických praktik ve větší míře, než je tomu u členů zákonodárského sboru.

Z hlediska institucionálního nelze přehlédnout ani funkci dozorčí. Jako každý samostatný celek i advokacie má určité prostředky, kterými provádí kontrolu nad dodržováním shora uvedených zákonů a jiných předpisů. Samotnou dozorčí činnost nad řádným chodem advokacie můžeme sledovat ve dvou, resp. třech základních liniích. Prvou

linii dozoru zabezpečuje kontrolní rada, která „dohlíží na dodržování zákona o advokacii a stavovských předpisů advokáty a jinými orgány Komory“.²² Vidíme zde tedy jednak kontrolu nad dodržováním legislativy, ale projevuje se zde i základní demokratický prvek určité sebereflexe, kdy je i nejdůležitější orgán pod určitou kontrolou jiné, z hlediska hierarchického postavení, méně důležité složky. Druhá linie dozoru je potom zaměřena na jednotlivé advokáty a je vykonávána představenstvem Komory a kárnou komisí. Právě v tomto bodě též nacházíme přímé spojení institucionálního hlediska advokacie a „množiny advokátů“. Komora tak tímto způsobem dohlíží na činnost advokáta jako jednotlivce a za jeho exces může uložit postih. Pro shrnutí, vzhledem ke shora uvedenému je vidno, že dozor nad výkonem advokacie je realizována jak uvnitř svazku jednotlivých orgánů institucionálního pojetí, tak navenek vůči jednotlivým advokátům. Třetí a poslední linie dozoru se takovémuto klasickému modelu zlehka vymyká. Hovoříme o dozoru, jenž je prováděn na úplném začátku advokátova života a je jím myšlena advokátní zkouška. Zkušební komise České advokátní komory má právo na základě svého nejlepšího vědomí a svědomí rozhodnout, že uchazeč, ač splňující všechny formální náležitosti, do advokátního stavu vpuštěn nebude. Komora má tedy i dozorčí funkci nad tím, kdo advokacii vykonávat bude či nikoli.

Poslední funkci institucionálního pojetí je možné shledávat v reprezentaci advokátní obce vůči okolnímu světu. Proti tomuto tvrzení lze namítat, že advokacie je reprezentována právě jednotlivými advokáty, kteří přicházejí do styku s jednotlivými klienty, a právě na jejich chování záleží výsledný obraz celé advokacie. Nelze ovšem opomíjet, že advokacie má i oficiální formou, kterou se na veřejnosti prezentuje, a to prostřednictvím předsedy České advokátní komory. „Předseda České advokátní komory jedná jménem Komory ve všech věcech.“²³ Tím je tedy zajištěna i oficiální cesta, kterou advokacie komunikuje s okolním světem.

Závěrem je nutné podotknout, že podstatou ani účelem této subkapitoly není deskripce jednotlivých orgánů České advokátní komory. Obsah jejich činnosti by totiž jistě

---

²² Orgány komory, Česká advokátní komora [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=204>

²³ Orgány komory, Česká advokátní komora [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=204>

vystačil na samostatnou diplomovou práci. Shora uvedené orgány byly využity pouze jako praktické příklady pro snažší uchopení autorovy myšlenky.

Co se týče rozboru pojmu advokacie z pohledu jednotlivých advokátů, nelze než konstatovat, že na tuto problematiku by bylo možné nahlížet z mnoha úhlů pohledu. Lze mít za to, že nejcharakterističtějším rysem by tento model vystihovaly jednotlivé vztahy, do kterých advokát vstupuje, přičemž právě o této problematice bude v této práci pojednáno hned na několika místech (např. kap. 3.2. a 4.2.2.).

3. Právní úprava advokacie

3.1. Advokacie jako součást ústavního pořádku

Není pochyb o tom, že ne každý v životě využije služeb advokáta. Ovšem stejně tak nesporný je i fakt, že vzhledem ke spletnosti, sofistikovanosti či, chceme-li, zmatečnosti našeho právního řádu je nezbytné, aby na služby advokáta měl právo každý občan, bez ohledu na své sociální, kulturní, politické či jiné postavení. Proto nalézáme zmínku o advokacii již v právním předpisu, nejvyšší právní síly. Řeč je o Listině základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.). Její Čl. 37 odst. 2 stanoví, že každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Současně čl. 40 odst. 3 tohoto právního předpisu hovoří o právu obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce.

3.2. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii a jeho vývoj

Realizace Listinou zaručených práv je potom zajišťována již zmíněným zákonem č. 85/1996 Sb., o advokacii který byl přijat 13. března 1996 a účinnosti nabyl dne 1. července 1996. Základní cíle tohoto zákona lze shledávat v přizpůsobení právní úpravy advokacie k nově přijatým jiným právním úpravám, které se výkonu advokacie bezprostředně dotkly. Současně bylo sledováno odstranění dosavadního dualistického systému zákonné úpravy poskytování právní pomoci zakotvením jednotlivých úkonů právních služeb. Nejednalo se však o mechanické zařazení komerčních právníků do advokacie, ale o sloučení obou úprav podnikání a stavovských institucí, s respektováním zvláštností dosavadního vývoje obou těchto právnických profesí.

Ačkoliv zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, jistě nepatří mezi ty zákony, u kterých by měl jejich předmět podléhat pravidelnému vývoji, dosáhl tento zákon od svého vzniku úctyhodných dvaadvaceti novel. Jelikož ne všechny dosáhly většího významu, snahou následujících řádek je vyzdvihnuty jen ty nejpodstatnější.

Asi nejrozsáhlejší novelou byl zákon č. 210/1990 Sb. Tímto zákonem se nově zavádělo dnes již plně vžitě pravidlo, že jak advokát, tak ani koncipient nemají oznamovací povinnost podle § 368 zákona č. 40/2009 Sb, trestní zákoník (neoznámení trestného činu), a to v případě, že se o trestném činu dozví v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Dále byla stanovena pravidla, jejichž prostřednictvím dochází k vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo k pozastavení výkonu advokacie, a v souvislosti s tím byl zákonem i institut tzv. nástupce advokáta, tedy advokáta, který vyškrtnutého nahradí. V neposlední řadě též uvedená novela zavedla agendu Věstníku České advokátní komory, jakožto oficiálního publikačního prostředku Advokátní komory.

Další výrazné změny přinesl zákon č. 284/2004 Sb., na jehož základě vzniká pobočka České advokátní komory, jejíž sídlo je až dodnes v Brně. Dále též stanoví postup, který musí advokát dodržet v případě, že vezme movitou věc do úschovy. Advokát je též od účinnosti této novely oprávněn nahradit úřední ověření podpisu vyžadované zvláštními právními předpisy svým prohlášením, které bude mít stejné účinky, pokud advokát listinu sám sepsal a jednající osoba ji před advokátem vlastnoručně podepsala.

Z podnikatelského hlediska je jistě nejdůležitější novela provedená zákonem č. 79/2006 Sb., která radikálně rozšířila způsoby výkonu advokacie. Na základě této novely mohou od 1. dubna 2006 advokáti provozovat svou advokátní činnost též jako společníci veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, a to za předpokladu, že předmětem podnikání takové společnosti je pouze výkon advokacie a jejími společníky jsou pouze advokáti, a to v počtu nejméně dvou. Současně se advokátům naskytla ještě jedna možnost, podnikat jako spolupracující advokát. I tzv. bezplatná právní pomoc doznala touto novelou jistých změn, a to zejména v reakci na nespočet zneužití ze strany movitého obyvatelstva. Po nabytí účinnosti této novely musí každý, kdo žádá o bezplatnou právní pomoc dokázat, že je z určitých, zejména potom sociálních, hledisek oprávněn tuto pomoc dostat. Tento důkaz se poskytuje

prostřednictvím dotazníku, který vypovídá o majetkových poměrech žadatele, a na jehož základě Advokátní komora rozhodne, zda bezplatná právní pomoc je či není v daném případě potřebná.

Jednou z posledních a zároveň nejrozsáhlejších novel zákona o advokacii je zákon č. 219/2009 Sb., který stanoví povinnost užívat při výkonu advokacie vždy označení advokát, a s tím související požadavek, aby ze společného jména sdružení nebo z obchodní firmy společnosti bylo zřejmé, že jde o sdružení nebo společnost, jejichž předmětem činnosti je výkon advokacie. Podstatnou změnou zavedenou tímto zákonem je úprava tzv. trvalé spolupráce mezi advokáty, jež je základem pro poskytování právní služby pro jiného advokáta, společnost či sdružení advokátů. Dále je nutné se v tomto výčtu zmínit o ožehavém § 17 písm. a), zákona č. 219/2009 Sb., který stanoví povinnost v trestním řízení před soudem, v řízení před Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Ústavním soudem používat stavovský oděv advokáta, přičemž o této problematice bude podrobněji pojednáno dále. Naopak kontroverzní jistě není umožnění výkonu vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti v pracovním poměru. Novela se též zaměřila na advokátní koncipienty a výslovně stanovila povinnost zúčastnit se vzdělávacích akcí stanovených stavovským předpisem. Ve čtvrté části zákona konečně nalezneme novou úpravu tzv. zahraniční společnosti.

3.3. Další prameny právní úpravy advokacie

3.3.1. Vyhlášky ministerstva

Další skupinou pramenů, jež svým obsahem upravují poměry v advokacii, jsou bezpochyby podzákonné právní předpisy v podobě vyhlášek ministerstva spravedlnosti.

Jedno ze zásadních omezení advokátní činnosti zakotvuje vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), které bude věnována pozornost v následujících

kapitolách. Druhou vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 224/1996 Sb., ze dne 20. srpna 1996 byl vydán advokátní kárný řád. Třetí a poslední vyhláškou č. 197/ 1996 Sb., byl vydán zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (advokátní zkušební řád).

3.3.2. Jednotlivé kodexy

Kromě výše uvedených předpisů nalezneme zmínky o advokacii samozřejmě i v dalších právních předpisech a základních kodexech českého práva. Obsahově je ovšem tato úprava zpravidla stručná.

Tak např. zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „občanský zákoník“) hovoří o advokacii v souvislosti se zastoupením (§§23 - 24), zákonným zastoupením (§§ 31 – 33b) nebo s příkazní smlouvou (zejména §§725 – 732).

Ustanovení § 2 odst. 13 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, (dále „trestní řád“) stanoví jednu ze základních zásad trestního řízení, totiž zásadu zajištění práva na obhajobu.

Konečně i v zákoně č. 162/1973 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů, (dále „občanský soudní řád“) nalezneme hned několik zmínek o advokacii (§ 25 - zastoupení účastníků na základě plné moci, § 30 odst. 2 – zastoupení účastníků na základě rozhodnutí, § 241 odst. 1 - podání odvolání, § 250a – rozhodnutí o žalobách proti rozhodnutím správních orgánů).

3.3.3. Stavovské předpisy

Mimořádně důležitý význam pro řádný chod advokacie v České republice mají jednotlivé stavovské předpisy. V současné době bylo vydáno bezmála třicet usnesení, která regulují zejména vnitřní poměry advokátního stavu. Co se schvalovacího procesu týče, postupuje se dvěma různými způsoby.

V drtivé většině užívaný způsob leží na bedrech představenstva České advokátní komory. Představenstvo schvaluje zpravidla méně podstatná usnesení, kterými se mění či zavádějí pouze drobné změny nebo změny netýkající se celé advokátní obce. Výjimkou je jistě nejdůležitější usnesení, jímž je usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996 a kterým se stanoví pravidla profesionální etiky

a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), (dále „Etický kodex“) ve znění pozdějších usnesení. O důležitosti tohoto předpisu svědčí i jeho prvenství mezi přijatými usneseními, a právě proto mu bude věnována pozornost v jednotlivých následujících kapitolách.

Usnesení, která jsou schvalována sněmem České advokátní komory, jakožto vrcholným orgánem České advokátní komory jsou naopak významná bezvýhradně. Ze všech devětadvaceti doposud přijatých usnesení, jich bylo pouze šest přijato sněmem Advokátní komory. Jednalo se zejména o Usnesení sněmu č. 3/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, kterým se schvaluje organizační řád České advokátní komory, ve znění pozdějších usnesení, Usnesení sněmu č. 4/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, kterým se schvaluje výše a splatnost příspěvku na činnost České advokátní komory, ve znění pozdějších usnesení, nebo o Usnesení sněmu č. 5/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, o sociálním fondu České advokátní komory, ve znění pozdějších usnesení. Již z názvu jednotlivých usnesení je zřejmé, že všechna usnesení musí být publikována ve Věstníku České advokátní komory.

3.3.4. Předpisy Evropské unie

V současné době jistě nelze v jakémkoli výčtu pramenů práva České republiky opomenout prameny, které k nám jsou vysílány Evropské unie. V této souvislosti je výstižné následující stanovisko: „Konečně je tedy třeba uvést jako pramen práva pro advokáty Kodex chování advokátů Evropských společenství, který byl schválen na plenárním zasedání rady advokátních komor Evropských společenství (CCBE) ve Štrasburku dne 28. října 1988. Všechny členské a pozorovatelské země CCBE učinily Kodex součástí svých vnitřních stavovských předpisů, což učinilo i představenstvo České advokátní komory, které Kodex pro styk s členskými a pozorovatelskými zeměmi CCBE přijalo na své schůzi dne 11. března 1992. Schválením Kodexu chování advokátů Evropských společenství Českou advokátní komorou vzniká všem advokátům ve styku se zahraničím povinnost řídit se jeho ustanoveními. K obsahu jednotlivých pravidel chování je možné uvést, že jde o pravidla, která jsou advokátním stavem tradičně respektována.

Některá z nich mají proklamativní charakter, jiná jsou konkrétními normami chování, které vyžadují určitý způsob reakce na danou situaci.“²⁴

---

²⁴ Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 367-368.

4. Advokát jako podnikatel

4.1. Úvodem

Jak bylo shora (sub 1.4.) uvedeno, jedním ze základních aspektů advokáta je jeho rys osoby, který saturuje své potřeby a zájmy, a to proto, že je nucen se živit, přičemž jeho schopnosti jej předurčují k tomu, aby tak činil jako advokát.

Do popředí zde tedy vystupuje osoba advokáta jako podnikatele, jež zasluhuje věnovat pozornost primárně. Celou tuto problematiku je ovšem vhodné uvést pohledem na poválečný vývoj tohoto postavení advokáta.

4.1.1. Advokát v době nesvobody

Období mezi lety 1948 až 1990 bylo pro podnikatelskou sféru advokacie, ale i obecně pro celou advokátní společnost naprosto katastrofální. Zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii „zrušil advokátní komory a stanovil, že advokacii lze vykonávat pouze v krajských sdruženích advokátů“²⁵ (dále též „KSA“). Tento krok měl přitom hned několik dopadů. Jednak dochází k radikálnímu vymýcení soukromých advokátních kanceláří a samostatných advokátů, jednak tím byla veškerá moc nad výkonem advokacie vložena do rukou státní moci, resp. komunistické strany. Tímto krokem dochází též k absolutnímu popření základního principu výkonu advokacie jakožto svobodného povolání.

Institucí, která na výkon advokacie dohlížela, bylo ministerstvo spravedlnosti. To „vykonávalo *dohled* na výkon advokacie a na činnost KSA, Ústředního sdružení advokátů a všech jejich orgánů. Z důvodu *veřejného zájmu* mohl ministr spravedlnosti orgány KSA či Ústředního sdružení advokátů rozpustit, odvolat nebo zastavit jejich činnost. V případě rozpuštění mohlo ministerstvo spravedlnosti ustanovit *správní komisi* k dočasnému plnění

---

²⁵ Balík, S., *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*, Plzeň, Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, str. 53.

úkolů rozpuštěných orgánů.²⁶ Příznačný byl fakt, že ministrem spravedlnosti, v době, kdy byl shora uvedený zákon uveden v platnost, byl Alexej Čepička, tchán prezidenta Klementa Gottwalda. Ostatně směr vývoje advokacie a radikální smýšlení těch, kteří jej měli plně ve svých rukou, lze vyčíst i z projevu, s nímž Alexej Čepička vystoupil při projednávání shora uvedeného zákona. „V její dnešní podobě se odráží stálý kapitalistický svět se všemi nešvary, jak je známe z předmnichovských poměrů a z kapitalistické morálky. Honba za ziskem ve spleti starých zákonů a nařízení umožňovala výkon advokacie, který je neslučitelný se zásadami lidové demokracie. Jen ojediněle a jako výjimky pracovali advokáti v souladu s budovatelskými úkoly pracujícího lidu a jen ojediněle dovedli dát advokacii náplň, která by z ní učinila užitečný nástroj k budování. Podle vzoru těchto poctivých a čestných advokátů chceme odrazit poměry v advokacii. Domníváme se, že advokacie má ještě i dnes své oprávnění a příležitost, aby se osvědčila. Proto budou moci napříště vykonávat advokacii jen ti, kteří po každé stránce osvědčí činy a skutky, že chtějí poctivě pomáhat soudům a sloužit pracujícímu člověku.“²⁷

JUDr. Karel Čermák se k této době vyjádřil i ve svém proslovu v rámci oslav 15. výročí svobodné advokacie, kde se pokusil tuto dobu pro advokacii těžkou shrnout do několika bodů. „V roce 1948 a později byl různými zákonodárnými akty vytvořen stav, v němž

- byl zrušen právní nárok žadatele na přístup k advokacii při splnění jistých kvalifikačních podmínek; jako důsledek mohl být a byl regulován počet advokátů státními orgány; jako další důsledek mohl a byl výběr mezi žadateli činěn podle hledisek zatížených politickými, ideologickými a lokálními přístupy;
- tento regulační princip byl zpětně aplikován i proti těm, kteří přístup v advokacii již získali, a to bez jakéhokoliv respektu k nabytým právům; jako důsledek probíhaly v různých ohledech různě intenzivní čistky mezi advokáty podle politických a ideologických hledisek;

---

²⁶ Balík, S., *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*, Plzeň, Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, str. 55.

²⁷ Balík, S., a kol., *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2009, str. 205.

- byla popřena svobodná volba advokáta nejen zamezením svobodnému přístupu k advokacii, ale i vytvářením dalších užších seznamů advokátů způsobilých k činnosti v určitých věcech, třeba politicky kriminálních nebo příhraničních;
- bylo popřeno právo advokáta poskytovat právní služby ve všech právních věcech, což se týkalo např. zákazu zastupovat ve věcech hospodářských;
- byl odstraněn tržní základ výkonu advokacie, takže advokát ztratil vůči klientovi nárok na odměnu za své služby a nenesl vůči němu ani civilněprávní odpovědnost za jejich vadné poskytnutí; tyto esenciální části právního vztahu mezi klientem a advokátem byly přeneseny na třetí osoby.²⁸

Shora uvedené poznatky lze doplnit fakty a čísly JUDr. Balíka, který k likvidaci soukromých advokátních kanceláří dále podotýká, že o začlenění advokátů do krajského sdružení advokátů rozhodovaly nejdříve akční výbory Národní fronty a posléze správní komise. Advokáti, jež převzati nebyli, pozbyli právo na výkon svého povolání. Krom československého občanství a odborné způsobilosti se od advokátů vyžadovala státní spolehlivost a oddanost lidově demokratickému zřízení. Radikálně též poklesl počet advokátů, zatímco v roce 1947 jich bylo 2103, v roce 1951 už to byl pouhý zlomek, v podobě 570 advokátů. Důvodem tohoto poklesu byla trestní stíhání advokátů na základě vykonstruovaných obvinění, emigrace, ale i čirá nenávisť ke stávajícímu režimu, v důsledku níž se do krajského sdružení advokátů nepřihlásili.²⁹

Ačkoli to jistě není předmětem této diplomové práce, je nutné podotknout, že výše nastíněný katastrofální stav advokacie, je pouze odrazem celkové situace tehdejší doby. Zákazy jakékoliv činnosti z důvodu „kádrové nevhodnosti“ byl klasickým výrazem tehdejší politiky.

4.1.2. Poválečný světový advokát v roli podnikatele

Na rozdíl států poznamenaných komunistickou totalitou, v ostatních zemích probíhal živý vývoj. Ten byl způsoben globalizací světové ekonomiky, kdy zásady volného

²⁸ Čermák, K., Zařazení advokacie do mezinárodních struktur, Bulletin advokacie, č. 7-8/2005, str. 12.

²⁹ Balík, S., Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie, Plzeň, Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998, str. 56.

pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil měly za následek, že byli advokáti postaveni před bezprecedentní situace, jež museli řešit. Klienti expandují se svými podnikatelskými záměry přes hranice jednotlivých států, čímž nastává chvíle pro kombinace nejrůznějších právních řádů, provádějí nejrůznější obchody, jež musí být do posledních detailů právně ošetřeny, a celkově začíná být po advokátovi vyžadován komplexní servis služeb, na který se může spolehnout. Advokát je tak donucen reagovat na trh s poptávkou, specializovat a rozšiřovat své služby, a to včetně cizích jurisdikcí. „To samozřejmě vyvolává tlak na orgány advokacie v různých zemích ve smyslu radikálních změn v pohledu na advokátní deontologii, etiku a právní organizaci advokátní kanceláře.“³⁰

4.2. Advokát nebo podnikatel?

Do těchto procesů se naše advokacie počala začleňovat až po roce 1989, který znamená ve vývoji advokacie stav dlouho nepoznaný, a který je předmětem výkladů této práce.

Přechod advokacie do dnešní moderní demokratické podoby byl ovšem přechodem velice spletitým. Advokát v porevoluční době vstupoval do naprosto neznámých vod, a jak výstižně uvádí JUDr. Krsková, „bol vyhnaný na trh, aby predával právne služby, a nie aby poskytoval právnu pomoc.“³¹ Současně se vyrojily desítky otázek, které podnikatelskou nejistotu povolání advokáta doprovázelo. Co to vlastně je, co půjde na odbyt dnes, zítra nebo pozítří? Jsem vážně schopný vykonávat generální praxi advokáta v celé její nezměrné šíři? Jakým způsobem docílím toho, aby moje nabídka byla co nejpřitažlivější, a to nejlépe tak, aby i platba za moje služby byla přitažlivá pro mě? S jakými náklady musím v rámci svého podnikání počítat?³²

---

³⁰ Čermák, K., Zařazení advokacie do mezinárodních struktur, Bulletin advokacie, č. 7-8/2005, str. 12.

³¹ Krsková, A., Etické desatoro začínajúceho advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 25.

³² Tamtéž.

Podávat odpovědi na tyto otázky obecně samozřejmě nelze. Vznik těchto otázek je ovšem příznačný a jasně ukazuje na důležitost podnikatelského aspektu v osobě advokáta. Přitom položené otázky je zapotřebí rozšířit přinejmenším o dvě další. Konkrétně, je vůbec reálně možné, aby se v jedné osobě skloubil čestný advokát a úspěšný podnikatel? A jak je možné, že se tak honosné povolání, propadlo, s trochou nadsázky, až na samotné dno?

Prvá z položených otázek je zaměřena na zjevný rozkol mezi samotnými pojmy advokáta a podnikatele. Podnikatel je v zásadě bytost od přírody dravá, dynamická, nekompromisní, nehledící na dobro svého klienta, ba naopak, hledí si zejména svého prospěchu, a co víc, jde o osobu, která neustále kalkuluje s pojmy, jako je podnikatelské či dokonce přípustné riziko. Je vůbec možné, aby takováto osoba byla dobrým advokátem? Vždyť je to právě advokát, který je vázán normativním právním aktem, přičemž už z jeho názvu (Etický kodex) číší zjevná neslučitelnost s výše nastíněným podnikatelem. Daný morální rozkol lze vidět též ze samotné preambule již zmíněného Etického kodexu Advokátů Evropské unie: „Ve společnosti založené na principech právního státu plní advokát zvláštní roli. Jeho povinnosti nezačínají a končí s důsledným plněním pokynů klienta v mezích zákona. Advokát musí sloužit zájmům spravedlnosti stejně jako zájmům těch, jejichž práva a svobody je pověřen prosazovat a hájit, a je jeho povinností nejen vystupovat v zájmu věci klienta, avšak být i jeho rádčem. Tato funkce tudíž na advokáta klade celou škálu zákonných a morálních povinností (které se někdy zdají být v rozporu), a to vůči:

- klientovi;
- soudům a jiným orgánům, před kterými advokát vystupuje ve věci klienta nebo jedná jeho jménem;
- advokacii jako takové a každému jejímu členovi zvlášť; a
- veřejnosti, pro kterou je existence svobodné a nezávislé profese vázané dodržováním pravidel stanovených v rámci advokacie zásadním prostředkem pro ochranu lidských práv vůči státní moci a jiným zájmům ve společnosti.“³³

---

³³ Kodex chování advokátů Evropských společností, ze dne 28. října 1988, ve znění pozdějších změn.

Shora uvedený morální rozpor lze tedy spatřovat hned v několika rovinách.

Prvá rovina je mířena na advokáta - podnikatele a jeho vztah k advokátnímu stavu. Hned v jednom z úvodních článků Etického kodexu se dočteme, že povinností každého advokáta je, být poctivý, čestný a slušný. Takovýmto chováním má přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu (srov. čl. 4 odst. 1 Etického kodexu). Kladu si otázku, jak úspěšný by byl podnikatel, kdyby chtěl být v dnešní době poctivý, tím spíše čestný nebo snad dokonce slušný. To vše jsou ctnosti, které by jistojistě měly být definicí každého advokáta, u podnikatele jsou však problematické.

Další rovinu, ve které lze najít jistou kolizi, je vztah advokáta – podnikatele s ostatními advokáty. Pokud nahlížíme na advokáta jako na podnikatele, jsou zákonitě všichni ostatní advokáti, též podnikatelé, jeho konkurenti a rivalové. Jako dobrý podnikatel by měl být tedy vždy lepší než oni a určitě se neohlízet na to, zda k nějakému ze svých kolegů nebyl, při cestě za úspěchem, příliš hrubý. Opak má být ovšem pravdou. V odborné literatuře se například dočteme, že „vykonávání psychického nátlaku na protistranu je hrubým porušením základních etických pravidel zásad výkonu advokacie.“³⁴ I bez valných podnikatelských zkušeností se lze domnívat, že právě dobře mířený psychický nátlak na protistranu, je jednou z největších podnikatelských zbraní, jež je hojně využívána. Další ustanovením vzbuzujícím otazníky je čl. 11 odst. 2, Etického kodexu, dle kterého advokát nesmí převzít právní zastoupení do té doby, než mu k tomu dá souhlas předchozí advokát a pokud takového souhlasu není, tak až po řádném ukončení právních služeb. S tímto ustanovením lze polemizovat. Je nepopiratelné, a zmínku o tom nalezneme i v následujícím textu, že změna advokáta musí být v časově maximálně krátkém horizontu oznámena soudu. Je tomu tak proto, aby se předešlo situacím, kdy bude muset být některý z úkonů advokáta prohlášen za neplatný. Nelze se však ztotožnit s tím, že by klient, jakožto nespokojený spotřebitel, musel čekat na změnu svého advokáta až do řádného ukončení právního vztahu mezi ním a advokátem předchozím, ne-li dokonce čekat na jeho svolení. Je nesporné, že toto klientovo rozhodnutí musí být původnímu advokátovi v co nejkratší možné lhůtě oznámeno, avšak shora uvedená díkce Etického kodexu je, alespoň dle mého názoru, zbytečně úzkoprsá a omezuje podnikatelskou činnost jednotlivých advokátů.

---

³⁴ Jirsa, J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P., Klíč k soudní síni, příručka pro začínající soudce a advokáty, Praha, LexisNexis CZ, 2007, str. 184.

Poslední a zároveň nejkontroverznější rovinou je pak vztah advokáta – podnikatele a jeho klienta. A zde bychom mohli hledat základní kámen úrazu – měl by být advokát, podle ciceronského vzoru, spíše přítelem a rádcem svého klienta, anebo pouze podnikatel obchodující s know-how v podobě znalosti právních předpisů? Základní povinností každého advokáta je, postavit oprávněný zájem klienta před zájem svůj³⁵. Avšak právě tento článek, implicitně potírá základní pojetí jakéhokoliv podnikání. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že záměrem této prezentace v žádném případě není popření správnosti shora uvedeného článku Etického kodexu, otázka naopak zní, zda je za těchto okolností možné, aby byl advokát též skutečně dobrým podnikatelem. Tuto problematiku skvěle a z trochu jiného pohledu vystihl JUDr. Meduna, který říká, že se „klient někdy ocitne v situaci, kdy je ochoten slíbit svému právnímu zástupci vše, na co si jen vzpomene. Má aktuální problém, právního zástupce, který se má stát jeho právním spasitelem, nutně potřebuje. Dejte si však pozor. Přehnaná štedrost klienta při uzavírání smlouvy o poskytování právní pomoci může advokátovi zaslepit mysl. Advokát jde někdy pod vidinou tučného smluvního palmáře do sporu, který je předem odsouzen k nezdaru, a nic nedbá na to, že klient může v případě prvního neúspěchu považovat dobře míněné kroky právního zástupce za chybné a jej poškozující.“³⁶ I na tomto praktickém příkladě je zřejmé, že povolání advokáta a role podnikatele v jedné osobě, je v jistém okamžiku obtížně slučitelné. Jako dobrý advokát by, samozřejmě, měl volit cestu pro klienta zejména nejefektivnější a současně nejlevnější, jako dobrý podnikatel by se měl snažit z dané situace vytěžit co nejvíce pro sebe.

Konečně čl. 31 odst. 1 Etického kodexu si, ve vztahu k advokátu – podnikateli lze těžko vysvětlit jinak, než jako typický příklad antagonistické antinomie. Toto ustanovení výslovně říká, že advokát nesmí nabízet poskytnutí právní služby osobě, která ji na něm sama nepožaduje. Tento článek je ještě umocněn ustanovením čl. 32 odst. 2 Etického kodexu, které stanoví, že k náboru nových klientů advokát nesmí užít ani jiných osob, ba dokonce ani vlastních klientů. V takovém případě by ovšem bylo nepřípustné například jakékoliv předání vizitky na společenské akci apod. Čl. 31 odst. 1 Etického kodexu potom

---

³⁵ Jasně to vyjadřuje ust. čl. 6 odst. 1 Etického kodexu: Oprávněné zájmy klienta mají přednost před vlastními zájmy advokáta i před jeho ohledem na jiné advokáty.

³⁶ Jirsa, J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P., Klíč k soudní síni, příručka pro začínající soudce a advokáty, Praha, LexisNexis CZ, 2007, str. 188.

připouští výjimku, pouze pro případy, že se advokát s osobou, již jsou právní služby nabízeny, stýká soukromě nebo při výkonu advokacie. Pokud bychom tedy tato dvě ustanovení vzali doslovně, advokátovi by s největší pravděpodobností nezbylo nic jiného, než potenciálního klienta pozvat na golf, popřípadě vyčkat, až klient přijde a zaklepe na jeho dveře. Výše citovaná ustanovení jsou ostatně v přímém rozporu s čl. 25 a čl. 26, Etického kodexu. Zde se hovoří o otázkách publicity a možné reklamy advokáta a výslovně se stanoví, že advokát má právo informovat veřejnost o poskytovaných službách za předpokladu, že jsou tyto informace přesné, nejsou klamavé a respektují povinnost mlčenlivosti a další základní hodnoty advokacie. Domnívám se tedy, že jakýkoliv billboard, internetové stránky advokátní kanceláře či sponzorský dar a následná reklama na společenských akcích, by musely být považovány za jednání, jež jsou v rozporu s uvedeným článkem 31 odst. 1 Etického kodexu, jelikož právě tímto způsobem advokát nepochybně své služby nabízí nespočtu osob, které po něm právní službu nepožadují.

4.3. Předpoklady pro výkon advokacie

4.3.1. Úvodem

Jak bylo již řečeno, advokacie v dnešním pojetí stojí na určitých formálních znacích, resp. předpokladech. Ty na jedné straně definují advokáta, jenž vyvíjí určitý druh podnikatelské činnosti, a na druhé stanoví obligatorní znaky, které musí splňovat, pokud se chce touto podnikatelskou činností zabývat.

Jednotlivé předpoklady pro výkon advokacie nalezneme v zákoně o advokacii. Při stanovení jednotlivých předpokladů pro výkon advokacie postupuje zákon o advokacii tak, že v první řadě stanoví, kdo vlastně advokátem je. Dle ustanovení § 4 zákona o advokacii je advokátem ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou. Definice je to jistě správná, ovšem ryze formálního

charakteru. Pokud nahlédneme do dalšího paragrafu, dozvíme se jednotlivé předpoklady, které je nutné kumulativně splnit k tomu, aby byl advokát do seznamu advokátů zapsán. Necht' jsou v následujících výkladech rozebrány.

4.3.2. Plná způsobilost k právním úkonům

Je přirozené, že prvé místo ve výčtu všech podmínek, které musí advokát k výkonu své funkce splňovat, patří požadavek plné způsobilosti k právním úkonům. Svými projevy vůle směřujícími ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností totiž advokát nerozhoduje o sobě samém, ale o právech a povinnostech jiných osob, přičemž je tak oprávněn činit ve všech možných situacích. Nepostačí tedy u něho – na rozdíl od běžného zmocněnce pouze způsobilost k právním úkonům, která má *in corecto* činit.

Ačkoliv by se na první pohled mohlo z dikce ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále „občanský zákoník“) zdát, že je, vzhledem k vyspělosti dnešní právní kultury, zbytečné uvádět toto pravidlo výslovně, není tomu tak. Je zde uvedeno zejména kvůli situacím, kdy by byla advokátovi způsobilost k právním úkonům odňata nebo omezena, přičemž včasná identifikace této advokátovy disfunkce může klienta ochránit před neblahou situací, jež by nastala v důsledku (relativně či absolutně) neplatných právních úkonů.

4.3.3. Získání vysokoškolského titulu v oboru právo

Vysokoškolský titul v oboru právo je zákonem o advokacii chápán dvojím způsobem. V první řadě jde o vysokoškolský titul získaný v magisterském studijním programu studiem na vysoké škole v České republice, přičemž tato definice uvedená v zákoně o advokacii odkazuje na § 46 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.³⁷

Druhým způsobem, jak dostat povinné výuky je „studium na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné uvedenému

---

³⁷ Magisterský studijní program je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.

vzdělání uvedenému v ČR na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu,³⁸ a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice (ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii).

V souvislosti s výše uvedenou problematikou je nutné učinit též zmínku o získání vysokoškolského vzdělání na území Československa, přičemž odborná literatura v této souvislosti hovoří tak, že „je nesporné, že vysokoškolské vzdělání získané na právnické fakultě na území Československa, tedy jak dnešní České republiky, tak Slovenské republiky je rovnocenné, a tak občané České republiky, kteří vystudovali právnickou fakultu v Bratislavě nebo v Košicích před rozpadem Československa splňují podmínku právnického vzdělání.“³⁹ Na tuto problematiku potom specificky poukazuje i zákon o advokacii ve svých přechodných ustanoveních.

4.3.4. Výkon právní praxe advokátního koncipienta

Výkon právní praxe advokátního koncipienta je bezpochyby jednou z nejdůležitějších fází vývoje advokáta. Z teoreticko-právního hlediska lze advokátní koncipienturu definovat jako oboustranně závazkový právní vztah, ve kterém se koncipient zavazuje vykonávat pro advokáta jím určenou činnost a advokát se zavazuje za tuto činnost provést úplatu.

Princip tohoto institutu má ovšem i jiný rozměr. Advokátní koncipient, jakožto čerstvě odpromovaný absolvent právnické fakulty, vstupuje do světa advokacie bez valných zkušeností. Ačkoli se na tuto problematiku názory leckdy rozcházejí, lze soudit, že primárním úkolem absolventa právnické fakulty je co nejlépe obsáhnout právní materii teoreticky. Následně ho totiž čekají minimálně tři roky praxe, resp. koncipientské praxe, v nichž by měl pod odborným vedením advokáta procházet jednotlivými úskalími advokacie. Advokát by tak měl po dobu tří let působit v pozici učitele a rádce, který dohlíží na činnost koncipienta a zároveň nese částečnou odpovědnost za jeho další odborný růst.

---

38 Ust. § 89 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 370.

V současné době se též uvažuje nad tím, že by se povinná koncipientská praxe prodloužila na pět let. Při pohledu do historie zjistíme, že tato lhůta byla měněna již nesčetněkrát, přičemž kupříkladu Josefínský soudní řád ji nestanovil vůbec. Právní úprava na přelomu 19. a 20. století, potom délku praxe vymezuje na sedm let – ustanovení § 2 advokátského řádu stanoví – „Co se týče cvičení praktického, prokázati náleží sedmiletou praxi advokátskou, ježto se počítá ode dne vyplnění výminek ku vstoupení do praxe soudním zákonem vyměřených totiž:

a) jednoroční praxi civilní a trestní, u některého sborového soudu

těchto království a zemí,

b) šestiletou praxi u některého soudu nebo advokáta v těchto královstvích a zemích, z kterýchžto šesti let má však kandidát nejméně tři léta po doktorství u advokáta v praxi strávit

c) praxe u c.kr. prokuratury pokládá se za praxi u advokáta.⁴⁰

Z výše uvedeného lze vyčíst, že délka praxe se v historii mnohokrát změnila, avšak podstata institutu koncipientské praxe zůstala zachována.

4.3.5. Bezúhonnost

Jako každý jiný výkon podnikání v České republice, je i výkon advokacie založen na podmínce bezúhonnosti. Pojem bezúhonnost však není pojmem, univerzálním. To dosvědčil již zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, který stanoví, že se pro jeho účely za bezúhonnou nepovažuje ta osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena. Tuto teorii je možné podložit i rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 28. ledna 1993, sp. zn. 7 Cdo 14/1992, který stanoví, že pojem bezúhonný nebo bezúhonnost je v souvislosti s výkonem advokacie třeba vykládat vždy v souladu s ustanovením zákona, pro jehož účel je bezúhonnost osoby posuzována, zpravidla jako předpoklad k výkonu určité profese nebo činnosti.

---

⁴⁰ Balík, S., Advokacie včera a dnes, Dobrá voda u Pelhřimova, Aleš Čeněk, 2000, str. 43.

„Za bezúhonného podle zákona o advokacii lze potom považovat takového uchazeče o zápis do seznamu advokátů, u něhož není vyloženě zpochybněno (z hlediska souhrnu předpokladů nejen trestních, ale i občanských a morálních), že bude čestně a svědomitě plnit povinnosti budoucího advokáta.“⁴¹

4.3.6. Pracovní nebo služební poměr z jiné činnosti

Další významná povinnost a zároveň omezení spočívá v zákazu výkonu advokacie a současném výkonu jiného povolání, a to v pracovním nebo služebním poměru. Z tohoto omezení zákon o advokacii vyčleňuje pouze tři výjimky zaměstnaneckého poměru, který je možný vykonávat současně s advokací:

1. zaměstnanecký poměr k České advokátní komoře nebo k obdobné profesní organizaci advokátů v některém z domovských států,
2. zaměstnanecký poměr k advokátovi, k právnické osobě podle § 15 odst. 1 zákona o advokacii nebo k zahraniční právnické osobě oprávněné poskytovat právní služby podle § 35s odst. 1 zákona o advokacii,
3. zaměstnanecký poměr, jehož předmětem je výkon vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti,

Ačkoli tato část ustanovení zůstává již po léta neměněna, alespoň částečnou změnu prodělala novelou zákona č. 219/2009 Sb. Jelikož se v praxi se ukázalo, že výše uvedené ustanovení bylo neodůvodněně restriktivní, pokud jde o zákaz souběhu výkonu advokacie a pracovního poměru, jehož předmětem je výkon vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké činnosti, které jsou v obecném měřítku právního světa chápány jako zásadně slučitelné nejen s výkonem advokacie, ale rovněž s výkonem funkce soudce, státního zástupce a dalších právnických povolání. Novela tedy odstraňuje přílišnou tvrdost zákona z toho hlediska, že v současné době je možné výše uvedené činnosti provádět i na základě pracovněprávního vztahu, což doposud možné nebylo.

Další změnu tato novela přináší v otázkách dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, a to obecně, tj. bez ohledu na předmět činnosti, kterou bude advokát

---

⁴¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 13. 3. 2001, č.j. 11 C 25/2000-23.

v rámci těchto dohod vykonávat. Vzhledem k tomu, že závislá práce vykonávaná na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr nedosahuje takové intenzity, jako práce vykonávaná v pracovním poměru, nebyl důvod k obavám, že by taková změna přinesla ohrožení nezávislosti advokáta při poskytování právních služeb. Podmínkou výkonu takových prací ovšem i nadále zůstává, že se jedná o činnost neslučitelnou s výkonem advokacie a že tím nebude ohrožena nebo poškozena profesní etika advokáta a vážnost advokacie ve smyslu etického kodexu.

K výše zmíněné problematice potom nalezneme zmínku např. i v komentáři k Pravidlům profesionální etiky a pravidlům soutěže advokátů České republiky. „Neslučitelná činnost může spočívat nejen ve výkonu nějakého povolání nebo funkce nebo v podílení se na nějakém podnikání, nýbrž může jít i o činnosti ve volném čase advokáta nebo o činnosti, které jsou důsledkem nějakého jeho vnitřního přesvědčení. Kárným proviněním se takové činnosti mohou stát pouze tehdy, porušují-li některé ustanovení o povinnostech advokáta podle zákona nebo Pravidel, a to včetně generálního pravidla čl. 4 odst. 1. Je tedy např. myslitelné kárně postihnout podle tohoto pravidla např. podněcování k národnostní a rasové nenávisti, které by nepochybně narušovalo důstojnost a vážnost advokátního stavu, a to zejména i tehdy, pokud by takové jednání nedosahovalo intenzity trestného činu, nebo kdyby advokát nebyl za takové jednání trestně odpovědný (např. v souvislosti s místem spáchání trestného činu a osobním statutem advokáta). Ostatní neslučitelné činnosti, které tedy nejsou kárným proviněním, mají dosah pro pozastavení výkonu advokacie, ačkoliv zdaleka nemusí jít o nějaké činnosti zavržitelné. Typicky může jít např. o činnosti spojené s výkonem nejvyšších politických funkcí (ministr), o činnosti spojené s významnými rozhodovacími pravomocemi (starosta velké obce) nebo o činnosti, které by advokáta uváděly do konfliktu s těmi zájmy, které je jako advokát povinen zastávat (tajný spolupracovník policie).“⁴²

Jasnějšího světla do výše zmíněné problematiky přináší dále Sdělení představenstva České advokátní komory k otázce výkonu činností neslučitelných s výkonem advokacie (Věstník ČAK č. 3/1997) (dále „Sdělení“). Představenstvo České advokátní komory zde sděluje, podle jakých kritérií bude posuzovat žádosti o zápis do seznamu advokátů

---

⁴²Čermák, K., Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text stavovského předpisu České advokátní komory s komentářem, Praha, 2010, str. 10.

a rozhodovat o pozastavení výkonu advokacie při aplikaci ustanovení § 5 odst. 1 písm. g) a § 9 odst. 1 písm. a) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, pokud jde o výklad pojmu "jiná činnost neslučitelná s výkonem advokacie." Tato kritéria, Sdělení rozděluje do několika základních zásad.

Zákon nepovažuje advokacii za činnost výlučnou, tj. takovou činnost, která by nemohla být vykonávána soutěžně s činnostmi jinými. Ze shora uvedeného již víme, že výkon advokacie není slučitelný se všemi ostatními profesemi a vzhledem k tomu, že v zákoně výčet činností neslučitelných s výkonem advokacie nenalezneme, stanoví Představenstvo České advokátní komory premisu, že kritériem při interpretaci tohoto pojmu je soulad jednotlivých činností se základními principy advokacie, které lze ze zákona o advokacii odvodit. Mezi takové základní principy advokacie, resp. výkonu advokacie, lze dle představenstva České advokátní komory řadit zejména nezávislost advokáta, a to především nezávislost na státu a jeho orgánech, nadřazenost zájmů klienta nad osobními nebo jinými zájmy advokáta, nepřipustnost omezení nebo vyloučení advokátovy odpovědnosti za jím poskytované právní služby a zájem na zachování cti a vážnosti advokacie. Na základě těchto východisek dospělo představenstvo České advokátní komory v Usnesení k určitým konkrétním závěrům, jež shrnuje do několika základních bodů:

- 1) Advokát nesmí být v pracovním nebo jiném obdobném poměru, vyjma pracovního poměru vysokoškolského učitele. Obdobný poměr pro představenstvo představuje zejména služební poměr vojáka či policisty a členský poměr k družstvu, pokud součástí povinností vyplývajících z tohoto členského poměru je i výkon práce pro zaměstnavatele spojený s určitou závislostí na něm (povinnost dodržovat pracovní příkazy a povinnost podrobit se kontrole jejich dodržování apod.). Ani dohoda o pracovní činnosti nebude vítána, zejména byla-li uzavřena na dobu neurčitou nebo na větší rozsah práce. Ke kolizi by naopak nemělo dojít u dohod o provedení práce, a to zejména v těch případech, kdy jejím předmětem je činnost znalecká, tlumočnická, přednášková, umělecká či osvětová.
- 2) Jakékoliv právní služby nesmějí být advokátem poskytovány jinak než výkonem advokacie, a to způsobem a za podmínek stanovených zákonem, ve všech právních

odvětvích. Současně je však nutné podotknout, že advokát nemůže působit současně například jako notář, daňový poradce, auditor, patentový zástupce, makléř či jako fyzická osoba podnikající na základě živnostenského oprávnění v oboru ekonomického poradenství, obchodu s nemovitostmi (realitní kancelář) nebo zprostředkování v oblasti obchodu a služeb. Avšak nelze obecně říci, že by veškerá činnost vykonávaná na základě živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění byla s výkonem advokacie zásadně neslučitelná. V takovémto případě bude pro advokáta nejvýhodnější využít právního institutu tzv. odpovědného zástupce.⁴³ Jak už z názvu vyplývá, ten na sebe přebere odpovědnost z podnikatelské činnosti a tím advokáta zbaví rizika, že by jeho podnikatelské zájmy mohly být v rozporu s povinnostmi vůči klientovi.

- 3) Prakticky stejné podmínky platí i pro situace, kdy by chtěl advokát zastávat post člena obchodní společnosti s osobním ručením (společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti).
- 4) Advokát není ani zdaleka vyloučen na poli zastávání určitých funkcí ve společnostech. Může proto vystupovat i v kolektivních statutárních nebo jiných orgánech obchodních společností, resp. vykonávat funkci individuálního orgánu obchodní společnosti, např. jako jednatel společnosti s ručením omezeným. Výkon takovýchto funkcí je však omezen dvěma korektivy. V prvně řadě obchodní společnost, v níž advokát zastává funkci statutárního orgánu, nesmí poskytovat právní pomoc, jako předmět své činnosti. Zároveň musí advokát dbát na to, aby tato jeho činnost nebyla považována za neslučitelnou v důsledku ohrožení advokátovy nezávislosti.
- 5) Sdělení též vypočítává i výkon činností s výkonem advokacie tradičně spojených. Mezi takovéto činnosti lze řadit zejména výkon správce dědictví, výkon insolventního správce nebo jednání jménem podnikatele na základě prokury. I při výkonu těchto činností musí však být advokátem dbáno na to, aby jejich hlavním předmětem bylo poskytování právních služeb v souladu se zákonem o advokacii při šetření povinností vyplývajících ze zvláštních právních předpisů tyto činnosti upravujících.

---

⁴³ § 11 odst. 6 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

- 6) Ani vlastnictví či oprávnění z jakýchkoliv práv k majetku v jakékoliv formě, jakož i správa a hospodaření s tímto majetkem, včetně braní výnosů či užitků z něho nelze brát jako kritéria, jež by znemožňovala výkon advokacie. Stejná pravidla musíme pochopitelně aplikovat i pro kapitálovou účast v obchodních společnostech (například obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným).
- 7) Dle sdělení se lze ztotožnit i s výkonem advokacie vedle výkonu veřejných funkcí, kupříkladu výkon povinností vyplývajících z funkce senátora, poslance Poslanecké sněmovny, Parlamentu či člena obecního zastupitelstva. Je však dost dobře možné v jednotlivých případech může však sama povaha určité veřejné funkce vyloučit současný výkon jiné výdělečné činnosti
- 8) Naopak za neslučitelné s výkonem advokacie je třeba považovat veškeré činnosti, jenž by v očích veřejnosti jakýmkoli způsobem poškodili jeho dobré jméno nebo jakkoli jinak snížili důstojnost advokátního stavu, advokátovy poctivosti. Takovýto výkon advokacie představenstvo České advokátní komory ve svém Sdělení vylučuje bez ohledu na jeho právní formu, rozsah, délku trvání či okolnost, zda se jedná o činnosti vykonávané za úplatu či bezplatně.

Je též nutné zdůraznit, že shora uvedený výčet vytvořený představenstvem České advokátní komory je ryze demonstrativní, a proto je nutné každou žádost o zápis do seznamu advokátů prozkoumat jednotlivě podle stávajících okolností daného případu.

V souvislosti s tou problematikou lze upozornit na čl. 5 Etického kodexu, který stanoví, že veškerá advokátova podnikatelská činnost, jejím předmětem není výkon advokacie, nesmí být v rozporu se shora uvedeným kodexem

4.3.7. Advokátní zkouška

Další nedomyslitelnou součástí vývoje každého advokáta je úspěšné složení tzv. advokátní zkoušky. Tuto zkoušku skládá každý advokátní koncipient po vykonání povinné tříleté koncipientské praxe a po absolvování daného počtu školení z různých právních oborů.

Advokátní zkouška se skládá z části písemné a ústní, přičemž její průběh má na starosti pětičlenný senát zkušební komise advokátní komory. Obsahem advokátních

zkoušek je potom prověření znalostí ze základních vědních oborů právní disciplíny, jako jsou ústavní právo, občanské právo, obchodní právo, trestní právo, správní právo a právní předpisy upravující poskytování právních služeb.

Písemná část advokátní zkoušky se koná ve třech po sobě jdoucích dnech, přičemž v každém z nich je úkolem uchazeče vypracovat písemnou práci (jeden den z oboru trestního práva, druhý den z oboru občanského, rodinného nebo pracovního práva a třetí den z oboru práva obchodního) na základě soudního spisu či jiného podkladu. Jedná se zejména o vypracování návrhu na zahájení řízení, či vypracování opravného prostředku, textu obhajovací řeči v trestní věci nebo závěrečného návrhu v řízení občanskoprávním. Ústní část zkoušky se posléze koná v jednom dni a zúčastnit se jí může pouze uchazeč, který úspěšně vykonal písemnou část.

Advokátní zkoušku, resp. získat oprávnění k výkonu advokacie lze však i jiným způsobem, než jak byl výše popsáno. Za advokátní zkoušku se totiž automaticky též pokládá tzv. justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, závěrečná zkouška státního zástupce, arbitrážní zkouška, notářská zkouška a exekutorská zkouška. Tedy závěrečné zkoušky, jež zakončují právní praxi v jiných odvětvích, než je advokacie.

4.3.8. Další povinnosti

V neposlední řadě, je uchazeč povinen uhradit Komoře poplatek, který stanoví stavovský předpis nejvýše částkou 10 000 Kč, a po splnění všech výše vedených povinností složit do rukou předsedy Komory tento slib: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu."

V souvislosti s jednotlivými podmínkami, jež musí advokát splnit, je odbornou literaturou často připomínáno tzv. pokoutnictví. Pokoutnictví můžeme definovat jako poskytování právní pomoci v rozporu se zákonnými podmínkami výkonu advokacie. Jednalo by se tedy o poskytování právní pomoci takovou osobou, jež nesplňuje jakoukoliv shora uvedenou zákonnou povinnost. Pokoutnictví tedy může provozovat jak advokát, tak jakákoli jiná osoba. „Velmi problematické je z hlediska možného pokoutnictví posuzování

činnosti nejrozličnějších poradenských obchodních společností anebo firem fyzických osob, provozovaných po živnostensku, které rozhodně nemohou být považovány za výkon advokacie.⁴⁴ Na rozdíl např. od zákona o advokacii z r. 1948, současná právní úprava přímou sankci neobsahuje, a proto je třeba si pomoci jinými ustanoveními. Jde především o ustanovení § 27 odst. 2 občanského soudního řádu, na jehož základě může být v civilním řízení rozhodnuto, že se zastoupení strany osobou, která zřejmě není způsobilá k řádnému zastupování nepřipouští, anebo jestliže jako zástupce vystupuje v různých věcech opětovně. Kromě toho by pro postihování pokoutního poskytování právní pomoci v rozporu se zákonem o advokacii přicházelo v úvahu nejspíše stíhání na základě ustanovení § 118 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona, (dále „trestní zákon“) ve kterém je uvedena skutková podstata nedovoleného podnikání.⁴⁵

4.3.9. Slovo závěrem – zápis do seznamu advokátů

Ačkoli dikce zákona o advokacii explicitně nestanoví zápis do seznamu advokátů, jako jednu z podmínek pro řádný výkon advokacie, v rámci našeho výčtu jej mezi takové podmínky jistě zařadit lze.⁴⁶

Z výše uvedeného můžeme nabýt jistě správného dojmu, že za předpokladu, splnění všech zákonem stanovených kritérií pro zapsání do seznamu advokátů, vzniká advokátovi určité právo. Je nutné ovšem podotknout, že toto právo „nie je právom, ktoré by mu vyplývalo zo vzťahov súkromnoprávnej povahy. Je verejným subjektívným právom.“⁴⁷ Veřejné subjektivní právo na zápis do seznamu advokátů má, ostatně jako všechna ostatní veřejná subjektivní práva, základ v normách kogentního charakteru a jako takové jsou vždy soudně vymahatelné. V tomto případě by spor probíhal v občanskoprávním řízení.

Ve většině vyspělých zemí je členství v advokátní komoře pro řádný výkon advokacie nezbytné. Naskytá se otázka, zda by tato norma nemohla být brána jako rozporná s čl. 11 Dohody o ochraně lidských práv a základních svobod, resp. zda-li není v rozporu se svobodou sdružování v této Dohodě obsažené. Evropský soud pro lidská

⁴⁴ Macková, A., Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, C.H. Beck, 2001, str. 121.

⁴⁵ Viz tamtéž.

⁴⁶ Zákon o advokacii v tomto případě užívá opačného pojetí a v ust. § 5 stanoví, že Česká advokátní komora zapíše do seznamu advokátů každého, kdo splní shora uvedené podmínky.

⁴⁷ Krsková, A., Etické desatoro začínajícího advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008, str. 16 a 17.

práva však vyslovil názor, že v tomto případě je velice důležitý fakt, že základní kámen advokátních komor jest dán zákonem, nikoli jednotlivcem, čímž se nepřímo zařazuje mezi státní orgány. Současně sleduje mimo jiné i cíle veřejného zájmu a zabezpečuje kontrolu výkonu povolání, a právě proto o ní nelze smýšlet, jako o sdružení ve smyslu shora uvedeného čl. 11.⁴⁸

4.4. Způsoby výkonu advokacie

Pokud se hovoří o advokátovi, jako o podnikateli, je bezpochyby nutné zaměřit se i na způsoby, jakými své povolání může vykonávat. Stejně jako ostatní části zákona o advokacii i část týkající se způsobu výkonu advokacie prošla během posledních desítek let rozsáhlými změnami, kdy byly jednotlivé způsoby postupně přidávány. Je tomu tak bezpochyby proto, že bylo nutné, aby, stejně jako ostatní ekonomické trhy, se i trh s nabídkou právních služeb postupně přizpůsobil poptávce, a advokát tak mohl pružněji a ve větším rozsahu reagovat na požadavky jednotlivých klientů.

Zákon o advokacii dnes umožňuje výkon advokacie v zásadě trojím způsobem, (přičemž tento výčet je nutné chápat jako taxativní, od kterého se nelze jakkoli odchýlit):

- 1) samostatně,
- 2) společně s jinými advokáty jako účastník sdružení nebo jako společník společnosti anebo jako společník zahraniční společnosti, nebo
- 3) v pracovním poměru.

4.4.1. Samostatný advokát

Pro deskripci asi nejjednodušším způsobem výkonu advokacie se v zásadě jeví samostatná činnost advokáta. Tím rozumíme situaci, kdy advokát provádí výkon advokacie sám, pod vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Ustanovení § 12 odst. 1 zákona

---

⁴⁸ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva *Le Comte at. al. v. Belgie* ze dne 23. července 1981, A č. 43 a rozsudek *Albert e tle Comte v. Belgie* ze dne 10. února 1983, A č. 58.

o advokacii potom stanoví jednotlivým advokátům povinnost při výkonu advokacie používat označení „advokát“ vedle svého jména a příjmení. Etická pravidla následně ještě doplňují advokátovo označení o fakultativní znaky, jež používat může. Jde se zejména o titul či vědeckou hodnost, informace o nástupnictví či jméno a příjmení bývalého společníka.

Zdá se, že je možné konstatování, že ačkoli jde o historicky nejstarší a zároveň nejvyužívanější způsob výkonu advokacie, v dnešní době začíná, alespoň na našem území, ustupovat do pozadí. Důvod je přitom vcelku prostý. Stejně jako jiné oblasti i oblast výkonu advokacie funguje na základě obyčejného střetu nabídky s poptávkou. Na jedné straně stojící advokát, nabízející své služby široké veřejnosti všemi dostupnými prostředky a na straně druhé, konzument, resp. fyzická či právnická osoba, jež potřebuje právní pomoc. V současné době je tento trh zjevně výrazně nevyvážený, a to v tom ohledu, že nabídka právních služeb začíná výrazně převyšovat poptávku po ní. A je nadmíru pravděpodobné, že právě výše uvedené je důvodem, proč „maloobchodník“, v podobě samostatného advokáta, má stále menší šanci na úspěch proti „supermarketu“ v podobě obřímých advokátních kanceláří, jež jsou v důsledku nespočtu zaměstnanců schopny bez větších problémů obsáhnout celou právní materii a jejichž reklamě (s níž se můžeme setkávat čím dál tím častěji) se samostatný advokát může jen těžko vyrovnat.

Do popředí takto zažitého koloběhu vystupují advokátní kanceláře, čítající mnohdy desítky zaměstnaných či spolupracujících advokátů, podepřena neméně početným administrativně technickým aparátem, jejich možnosti jsou oproti samostatnému advokátovi prakticky nekonečné. Jednak mají možnost zastupovat ty největší obchodní společnosti, a to, vzhledem k počtu zaměstnanců, prakticky bez ohledu na jazykové bariéry, a stejně tak mají možnost se přihlašovat do tendrů, jejichž požadavky jsou pro samostatného advokáta nesplnitelné.

To a mnohé další má za následek hned několikero neblahých důsledků. V první řadě je nutno konstatovat, že již zmíněný pohled na advokáta, jakožto služebníka spravedlnosti (o němž bude ještě pojednáno) lze, alespoň v této oblasti, považovat praktický za vymřelý. A není se čemu divit. V závislosti na již zmíněné přeplněnosti trhu si ani takto velké společnosti nemohou dovolit hazardovat s důvěrou a trpělivostí svých klientů, a proto

nemají jinou možnost, než volit cestu nejkratší, nejstrmější, leckdy i nejméně legální. Do popředí potom vystupuje hlavně ekonomická stránka věci. Advokátní kanceláře se z důvodu maximálního profitu záměrně zaměřují na taková právní odvětví, jež opravdu nelze nazývat stěžejními. Zářným příkladem takového počínání je čím dál tím větší angažovanost na trhu pohledávek. Kancelář svého klienta zastupuje v tisících soudních řízeních, kdy se vymáhaná částka pohybuje řádově ve stokorunách až tisíci korunách, nicméně náhrada nákladů takového řízení, v kombinaci se smluvními úroky z vymáhané částky, mnohdy vymáhanou částku několikanásobně převyšuje. Přitom princip takového projektu tkví v tom, že se erudice poskytované právní služby pohybuje spíše na úrovni administrativy, a proto ji mohou vykonávat i méně zkušení zaměstnanci advokátních kanceláří, jejichž honorář za takto vykonanou práci je v poměru k zisku prakticky minimální. Světlý moment tohoto nepříliš pozitivního stavu lze spatřovat v nedávném usnesení Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11, kterým byla odmítnuta ústavní stížnost stěžovatelky. Ústavní soud obdržel podnět k přezkoumání situace, kdy „Ekonomickým důvodem nákupu pohledávek dopravce pro jejich další vymáhání v civilním řízení byla pravděpodobně nikoliv či především pohledávka (jistina) samotná, nýbrž očekávání, že nalézací soud na náhradě nákladů právního zastoupení advokátem žalobkyni přisoudí (kromě jízdného a přírážky k němu) podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 18. 12. 2000 č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, s ohledem na vyšší souzené částky přesahující 1.000 Kč i odměnu ve výši 6.000 Kč a paušální náhradu nákladů řízení ve výši 600 Kč podle vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), tj. dalších celkem 6.600 Kč (resp. 7.920 Kč včetně DPH).“⁴⁹ Ústavní soud ústavní stížnost odmítl a ve svém odůvodnění mimo jiné uvedl, že „stěžovatelka tvrdila porušení základního práva na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny, na právní pomoc dle čl. 37 Listiny, na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy, na podnikání zakotveného v čl. 26 Listiny, a „ústavních povinností“ uložených

---

⁴⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11

nalézacímu soudu čl. 90 a čl. 95 Ústavy. Tvrzení stěžovatelky o porušení základního práva na soudní ochranu (v jejím případě z hlediska práva na soud, resp. práva na přístup k soudu) dle čl. 36 Listiny a práva na právní pomoc dle čl. 37 Listiny Ústavní soud shledal *prima facie* zjevně neopodstatněnými. Již ze samotné skutečnosti, že předmětem ústavních stížností jsou rozsudky nalézacího soudu, tj. rozhodnutí ve věci, jimiž bylo navíc stěžovatelce zcela vyhověno, nutno dovodit, že soudní ochrana jí nebyla odepřena a k porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny nemohlo dojít; ve všech řízeních vedoucích k vydání napadených rozhodnutí byla stěžovatelka zastoupena advokátem, a proto také nemůže důvodně ani tvrdit, že bylo porušeno její právo na právní pomoc.⁵⁰ Vyjádření ke shora uvedené problematice nalezneme i v četných publikačních názorech, ze kterých lze například vybrat názor, že „český justiční systém, jehož prvotním úkolem má být zabezpečení spravedlnosti, se stále více stává teritoriem pro nový druh podnikatelské činnosti, kterým je obchod s bagatelními pohledávkami. Ziskem z tohoto obchodu není pohledávka samotná, ale především náklady spočívající v nepřiměřené odměně advokáta vítězného žalobce, případně v odměně a paušalizovaných nákladech exekutora, který zabezpečuje výkon exekučního titulu ukládajícího náhradu nepřiměřeně vysokých nákladů nalézacího řízení.“⁵¹ Stejně pozitivně lze též nahlížet na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti ze dne 24. února 2012, č. 64/2012 Sb., která se týká stanovení paušálních sazeb výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení. Zisky advokátů z malých pohledávek tak byly touto vyhláškou definitivně sníženy v průměru o polovinu a u dluhu do pětisetkoruny to je dokonce o tři čtvrtiny.⁵²

Neméně kriticky si lze klást otázku, jak velká bude ztráta ideálů advokátních koncipientů či dokonce studentů právnických fakult při pohledu na postupné začlenění do takového výkonu advokacie. Jednotlivců, kteří vstupují do světa advokacie s touhou po poznání, a namísto toho jsou vhozeni, eufemisticky řečeno, do fabriky, kde jsou jejich výstupy počítány kvantitativně, nikoli však kvalitativně, stále přibývá.

---

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Svoboda, K., Zjevně nespravedlivé náklady řízení v aktuální judikatuře Ústavního soudu, ASPI, LIT38224CZ.

⁵² Blíže viz vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 24. února 2012, č. 64/2012 Sb.

V neposlední řadě není možné přehlížet ani postupné vytrácení se, pro advokacii základních, právních vztahů. Právě kvůli takovému způsobu výkonu advokacie dochází k postupnému rozměňování kontaktu mezi advokátem a klientem, a ačkoli to není předmětem této diplomové práce, je nutné podotknout, že i vztah mezi advokátem a advokátním koncipientem vstupuje do pozadí jiných zájmů.

4.4.2. Společný výkon advokacie ve sdružení

Na rozdíl od výše uvedeného způsobu výkonu advokacie, všechny následující způsoby již kalkulují s různými druhy spolupráce dvou a více advokátů. Na poli advokacie je jedním ze základních a zároveň též jedním z nejdéle využívaných společný výkon advokacie prostřednictvím sdružení advokátů. „Základním znakem tohoto sdružení je jeho trvalost, včetně toho, že nebylo založeno jen za účelem poskytování právních služeb v jednom nebo více předem vymezených případech (tzn., že se nemůže jednat o právní útvar tradičně označený jako konsorcium).“⁵³

Vznik takového sdružení se bude řídit jednak obecnou úpravou, jež je obsažena v ustanoveních občanského zákoníku, a jako *lex specialis* se následně užije zákon o advokacii. Základním rozdílem mezi úpravou obecnou a zvláštní potom nalezneme zejména ve formě smlouvy, kterou zákon o advokacii stanoví obligatorně jako písemnou. Dále je výslovně stanoveno, že účastníky takového sdružení mohou být pouze advokáti, kteří budou svou advokátní činnosti vykonávat pod společným jménem a se stejným sídlem. „Tato povinnost je stanovena zejména s ohledem na doručování písemností účastníkům sdružení. Pro případ porušení uvedené povinnosti proto zákonem stanoví nevyvratitelnou první domněnku ohledně doručování písemností účastníků sdružení.“⁵⁴ Došlo-li by k porušení této povinnosti, nastaly by účinky doručení i tehdy, byla-li písemnost doručena jakémukoli jinému účastníkovi sdružení. Výše uvedená poznámka vztahující se k podmínce být součástí advokátního stavu samozřejmě neznamená, že účastníci sdružení nemohou vstupovat do obdobných smluvních vztahů s jinými subjekty než s advokáty. Jinými slovy řečeno – není tedy nutné, aby např. administrativu vykonávali též advokáti.

---

⁵³ Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 393.

⁵⁴ Tamtéž.

Novinku lze potom spatřovat v advokátově možnosti zaměstnat další advokáty z důvodu, že sami nejsou schopni sjednaného účelu z jakýchkoli důvodů dosáhnout. Typickým příkladem této situace je nedostatečná erudice jednotlivých členů sdružení v konkrétním právním oboru, popřípadě nedostatečná jazyková vybavenost jednotlivých členů.

Účast ve sdružení pak konečně musíme chápat jako činnost výlučnou, jelikož jednotliví účastníci sdružení advokátů nesmějí po vzniku takovéto smlouvy vykonávat advokátní činnost ani samostatně, ani jako společníci společnosti či v jiném sdružení nebo v pracovním poměru.

Ačkoliv se lze setkat s názory, že i při tomto druhu výkonu advokacie si lze, stejně jako u výše popsaného způsobu, udržet nezávislost jednoho advokáta a jeho vztah ke klientovi, ani s tímto názorem se patrně nelze zcela ztotožnit. V současném pojetí má totiž tento výkon advokacie mnohem více společného s výkonem advokacie ve společnosti, než s poskytováním právní služby samostatným advokátem. Finální mechanismus, na kterém sdružení advokátů pracuje, je totiž praktický totožný s výkonem advokacie ve společnosti.

Naopak výhodu sdružení lze jistě spatřovat ve vyšší míře finanční stability, zejména s ohledem na možnost zastupování větších klientů. O této problematice bude podrobněji pojednáno dále.

4.4.3. Společný výkon advokacie v obchodní společnosti

Nejbarvitější je společný výkonu advokacie v obchodní společnosti. Současná právní úprava umožňuje v zásadě trojí způsob. Jde o výkon advokacie jako společníka veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti nebo společnosti s ručením omezeným.

Z výše uvedeného výčtu je záměrně jmenován na prvním místě výkon advokacie prostřednictvím veřejné obchodní společnosti, jelikož tento způsob, na rozdíl od dvou zbylých, byl upraven již od roku 1996. Jakožto společník komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným může advokát naproti tomu vystupovat až od roku 2006, kdy byly tyto způsoby implementovány do právního řádu zákonem č. 79/2006 Sb.

Prvým a zároveň nejdůležitějším jednotícím znakem pro výkon advokacie ve společnosti lze shledat v předmětu podnikání, který je obligatorně zúžen pouze na výkon advokacie. Tato podmínka je stanovena z toho důvodu, aby se jakékoliv další aktivity společnosti, resp. jejích společníků neocitly v rozporu se zájmy jejich klienta.

Další obligatorní znak potom nalézáme v kvalifikaci společníků, jimiž mohou být pouze advokáti. Tato podmínka je spjata s mírou profesionality, kterou musí každá advokátní kancelář vykazovat, a jelikož právě společníci činí veškerá konečná rozhodnutí o vývoji a krocích společnosti, je jistě žádoucí, aby výkon této funkce v takto úzce specializované obchodní společnosti vykonával vždy pouze profesionál znalý dané problematiky a právních předpisů.

Advokát je oprávněn vykonávat advokacii ve společnosti až poté, kdy je zapsán jako společník společnosti do obchodního rejstříku a kdy je též zapsáno splacení celého jeho vkladu do základního kapitálu společnosti do obchodního rejstříku. Prvá premisa výše citovaného ustanovení stanoví, že výkon advokacie jakožto společníka společnosti je možný pouze za předpokladu, že je tento zapsán do obchodního rejstříku. Z toho lze vyvodit závěr, že zápis takového společníka společnosti je zápisem obligatorním. Rozdílně je potom zapotřebí nahlížet např. na zápis jednatele společnosti, který chápeme jako ryze fakultativní, a to na základě subsidiárního užití ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále „obchodní zákoník“). Svá jednotlivá práva a povinnosti tedy může, resp. musí jednatel vykonávat již ode dne vzniku právního titulu, jímž byl do funkce jmenován. Druhá citovaná premisa výše uvedeného ustanovení, a sice že společník je oprávněn k výkonu advokacie jakožto společník společnosti, až po splacení celého svého vkladu, je výrazným odchýlením od obecné právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku. Tento požadavek má jistě souvislost s ochranou dobré víry jednotlivých klientů a zaručení vyšší míry bezpečnosti jejich práv domoci se potenciální náhrady škody.

Další podmínku zákon o advokacii stanoví v otázce způsobu výkonu advokacie. Při výkonu advokacie ve společnosti jsou společníci takovéto společnosti povinni vykonávat advokacii jménem společnosti a na její účet. Jinak řečeno, pakliže advokát činí jakýkoli projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují, a současně jde o právní úkon, jenž je

spojen s výkonem advokacie, musí jej advokát činit jakožto společník dané společnosti. Z této povinnosti ovšem existují i výjimky, kdy advokát takto jednat nesmí a nemůže. Příkladem situace uvedené v ustanovení § 31 odst. 1, trestního řádu či ustanovení § 24 a § 25, občanského soudního řádu. V takovýchto případech, tj. v situaci, kdy bude advokát zastupovat klienta v řízení před soudem, bude vystupovat vlastním jménem a na účet společnosti.

Zákon o advokacii dále upravuje i problematiku dědění obchodního podílu takovéto společnosti. S odkazem na výše uvedené je zřejmé, že skutečným dědicem obchodního podílu ve společnosti, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie, může být opět pouze advokát. Tímto ovšem není dotčeno právo kteréhokoli dědice požadovat vyplacení vypořádacího podílu v případě, že advokátem není.

Stejně jako výkon advokacie v podobě sdružení advokátů výkon advokacie v obchodní společnosti musíme chápat jako oblast výlučnou. Advokát, který vykonává advokacii jako společník společnosti, nemůže současně vykonávat advokacii samostatně, ve sdružení, jako společník jiné společnosti nebo jako společník zahraniční společnost, ani v pracovním poměru (ustanovení § 15 odst. 8 zákona o advokacii).

Zvláštní odchylky uvádí zákon o advokacii ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným. Jednatel společnosti s ručením omezeným může být jmenován pouze z řad jejích společníků (§ 15 odst. 5 zákona o advokacii). Tato povinnost je úzce spjata s důvody, jež byly popsány pro vysvětlení advokátů – společníků. Další specifický požadavek, jenž je na společnost s ručením omezeným kladen, spočívá v počtu společníků. Na rozdíl od klasického modelu, kdy může být společnost jednočlenná, zde toto pravidlo neplatí. „Pokud společnost s ručením omezeným založená za účelem výkonu advokacie má méně než dva společníky, Komora bezodkladně poté, co se o této skutečnosti dozvěděla, podá podle zvláštního právního předpisu návrh soudu na zrušení společnosti a její likvidaci, popřípadě soud společnost zruší a nařídí její likvidaci i bez návrhu.“⁵⁵

Závěrem pojednání o advokacii v obchodních společnostech je nutno říci, že i přes výše (sub. 3.4.1.) zmíněnou kritiku lze i na tomto způsobu výkonu advokacie nalézt

---

⁵⁵Schelleová, I., Schelle, K., Schelle, K. jr., Organizace soudnictví a právní služby, Praha, Alfa Publishing, 2006, str. 125.

některá pozitiva. Tak předně je možné částečně tvrdit, že výkon advokacie ve společnosti je do jisté míry transparentnější. Společnosti, jakožto subjekty obligatorně zapsané v obchodním rejstříku jsou povinny ukládat do sbírky listin jednotlivé účetní závěrky, notářské zápisy a mnoho dalších dokumentů. Klient si tak může zjistit, zda je společnost prosperující a úspěšná nebo jakou má personální historii. Další výhodu lze spatřovat v nižší míře podnikatelského rizika, kdy je společnost schopna se vyrovnat s problémy, jež by mohly být pro samostatného advokáta mnohdy likvidační, a to s ohledem na předepsanou vysokou částku pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou advokátní činností. V neposlední řadě je potom nutné kalkulovat i s tím, že společnost bude mít bezpochyby menší potíže s vyhledáváním potenciálních klientů, a to alespoň proto, že jejich vyšší počet zároveň zvyšuje počet okruhu osob, mezi kterými se pohybují, a kterým jsou svoje právní služby schopni nabídnout. Konečně ani otázka erudice nemůže zůstat bez povšimnutí. Ačkoli by se správný advokát měl umět orientovat ve všech právních oborech, čemuž v zásadě nasvědčuje i rozsah advokátních zkoušek, v dnešní právní obci jsou takovýto advokáti spíše výjimkou. Za předpokladu, že bude vycházeno z hypotézy správného spojení jednotlivých advokátů, kdy bude každý odborníkem v jiném právním oboru, jsou tito schopni nabídnout jistě komplexnější právní služby než advokát samostatný. Nutno ovšem podotknout, že ani v takovéto případě nemusí být poskytnutá právní služba lepší.

4.4.4. Výkon advokacie v pracovním poměru

Poslední možností, jak lze provádět výkon advokacie, nalézáme v klasickém pracovním poměru. Ten může být uzavřen mezi dvěma samostatnými advokáty, a nebo mezi advokátem a společností. I v tomto případě nacházíme dvojí právní úpravu. Jako *lex specialis* zde opět figuruje zákon o advokacii. Pakliže tento zákon mlčí, budou se pracovněprávní vztahy řídit zákoníkem práce.

I pro tuto oblast platí zásadní výlučnost, a proto může být advokát zaměstnancem pouze jednoho advokáta či jedné společnosti a není oprávněn vykonávat advokacii samostatně. Zákon o advokacii současně stanoví, že zaměstnaný advokát už dále není oprávněn uzavřít pracovněprávní vztah z pozice zaměstnavatele, a to ani s advokátem, ani s advokátním koncipientem. Tím by měla být zajištěna vyšší míra ochrany třetích osob.

Výkon advokacie potom provádí jménem zaměstnavatele a na jeho účet. Ke svému podpisu je tedy povinen vždy připojit též zaměstnavatelovu firmu. Výjimkou z tohoto pravidla je např. situace, kdy mají právní služby spočívat v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány, včetně obhajoby v trestním řízení.⁵⁶

Pokud jde o celkové hodnocení, stejně jako u předchozích způsobů výkonů advokacie, i zde nalézáme jak pozitiva, tak i negativa. Základní a nepopiratelná výhoda zaměstnaného advokáta spočívá v relativní stálosti jeho příjmu. Když se pomine fakt, že zaměstnávající advokát je samozřejmě oprávněn finanční ohodnocení zaměstnanci snižovat či jinak s ním pohybovat, má zaměstnaný advokát jistotu pravidelného příjmu. To se ani u jednoho z výše uvedených způsobů říci nedá. Zároveň zákoník práce zaměstnaným advokátům (jakožto řadovým zaměstnancům), poskytuje i další výhody, kupříkladu v otázkách odpovědnosti za škodu, kdy jsou zaměstnaní advokáti odpovědni pouze do výše čtyřapůlnásobku svého měsíčního výdělku (§ 257, odst. 2, zákoníku práce), mají nárok na placenou dovolenou (§ 212 an. zákoníku práce) či finanční ohodnocení i v případě pracovní neschopnosti aj. Zaměstnanému advokátovi též odpadají starosti se sháněním jednotlivých klientů, jež bude mít na starosti zaměstnavatel, nebo vyhledáváním prostor, ve kterých by výkon advokacie prováděl. To a mnohé další poskytuje zaměstnanému advokátovi v celku komplexní zázemí, v němž se může bezpečně seberealizovat.

Ovšem takovéto pohodlí má bezpochyby i své stinné stránky. Asi největší negativum tohoto způsobu výkonu advokacie lze spatřovat ve ztrátě nezávislosti zaměstnaného advokáta, a to hned ze tří různých pohledů. Základním principem postavení advokáta a vlastně obecně celé advokacie je jejich nezávislost. Jak Česká advokátní komora, tak ani její jednotlivé orgány nejsou nikomu podřízeny. Stejně je tomu i u samotných advokátů. I Ti jsou povinni podřídit výkon své činnosti pouze právním a stavovským předpisům. Na rozdíl od toho, základní znak pracovního práva lze spatřovat v závislosti zaměstnance na svém zaměstnavateli, přičemž by se dalo tvrdit, že právě tato závislost popírá podstatu celé advokacie, a totiž výkon advokacie bez vnějších vlivů. Druhé omezení, jež ze ztráty nezávislosti plyne, je spjato s náplní práce zaměstnaného advokáta. Zaměstnávat advokáta si samozřejmě nemůže dovolit každá advokátní kancelář, a proto zde hovoříme zejména těch co do počtu, větších. Trendem takovýchto advokátních

---

⁵⁶ Srov. ust. §15b, odst. 1, zákona o advokacii.

kanceláři je potom vytváření pracovních skupin, z nichž se každá specializuje na jiné odvětví právní vědy a do níž je zaměstnaný advokát zařazen. Tím dochází jednak k jeho úzké specializaci a následně nemožnosti se realizovat i v jiných odvětvích a zároveň též k omezení při výběru kauz, kterými by se zabývat chtěl nebo naopak nechtěl. Konečně ani volba způsobu, jakým má svou práci vykonávat nezůstává dotčena. Prakticky každá větší advokátní kancelář již dnes pracuje se skupinou vzorů, jenž si vytvoří a podle níž jsou následně všichni zaměstnanci povinni postupovat. I na tomto poli tedy dochází ke zjevnému omezení zaměstnaného advokáta. V neposlední řadě je též nutno provést zmínku o finanční stránce věci. Zaměstnavatel na jedné straně advokátovi poskytuje nejen relativně stálý přísun práce, avšak daní za tyto výhody je právě nižší finanční ohodnocení, než jakého by dosáhl jako advokát samostatný.

4.4.5. Trvalá spolupráce mezi advokáty

Dalším specifickým způsobem, jakým lze výkon advokacie provozovat, je trvalá spolupráce mezi advokáty. Tento způsob v základním, výše uvedeném, výčtu chybí, jelikož jej nelze považovat až tak za samostatný, nýbrž za jakousi nadstavbu samostatného výkonu. Ačkoli je trvalá spolupráce mezi advokáty jevem již po léta běžným, své zákonné úpravy se dočkala až novelou zákona č. 79/2006 Sb., přičemž důvod tohoto uzákonění lze spatřovat v tom, že nedostatek výslovné právní úpravy takovéto spolupráce vyvolával aplikační nejasnosti, zejména, šlo-li o postavení spolupracujícího advokáta a vztahů mezi ním a advokátem (společností advokátů), se kterým spolupracovat.

Při této trvalé spolupráci jde o situaci, kdy samostatný advokát provádí výkon advokacie v dlouhodobé spolupráci s jiným subjektem. Tímto subjektem potom může být jak jiný samostatný advokát, tak společnost nebo i sdružení. Za předpokladu, že půjde o sdružení, postačí, když samostatný advokát uzavře smlouvu o trvalé spolupráci s jedním ze členů a ostatní s tím vysloví souhlas.

Základním rozdílem mezi takovýmto výkonem advokacie a výše uvedenými způsoby tkví v tom, že tento způsob lze chápat jako dualistický. Advokát primárně vykonává samostatný výkon advokacie vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Sekundárně je potom oprávněn, na základně specifické smlouvy, pro někoho takovýto výkon provádět nebo jím někoho úkolovat.

Právním základem trvalé spolupráce je zvláštní smlouva o trvalé spolupráci a té třeba vymezit vzájemné vztahy a způsob koordinace při poskytování právních služeb. Tím se předejde tomu, že by smlouva mohla být považována za pouhý zastřený pracovní poměr. K tomu, aby se tomuto předešlo, je zejména nutná absence závazku spolupracujícího advokáta k tomu, že bude při výkonu advokacie v samostatné působnosti postupovat podle pokynů advokáta (resp. sdružení či společnosti), se kterým smlouvu uzavřel. Zákon o advokacii proto výslovně stanoví, že smlouva o trvalé spolupráci nesmí omezovat nezávislost advokáta při poskytování právních služeb podle § 3 odst. 1 a § 16, zákona o advokacii. S tím potom úzce souvisí i to, že smlouva o trvalé spolupráci může obsahovat klauzuli o exkluzivitě činnosti spolupracujícího advokáta. V případě této exkluzivity by totiž šlo zjevně pouze o zatřený pracovní poměr.

Vzhledem k tomu, že jedním ze základních znaků závislé práce je i výkon práce na pracovišti zaměstnavatele s využitím jeho pracovních pomůcek a dalšího vybavení pracoviště, je nutné ve smlouvě o trvalé spolupráci též vyřešit materiálně-technického zabezpečení spolupracujícího advokáta. Jde tedy o zejména o pronájem kanceláře, využívání administrativně technických prostředků druhé strany atd.

Konečně ve smlouvě nesmí chybět způsob vyúčtování právních služeb, jež spolupracující advokát poskytoval, a to z toho důvodu, že i výkon práce za odměnu ve stanovené pracovní době chápeme rovněž jako znak závislé práce. Je proto nutné, aby smluvní ujednání o vyúčtování služeb nemělo podobu mzdy za práci vykonanou během pracovní doby, tedy např. fixní měsíční mzda, v níž se neodráží množství odvedené práce či složitost případů právních služeb atd. Tím ovšem není vyloučena možnost sjednání paušálu a měsíčního vyúčtování.

„Výhoda smlouvy o trvalé spolupráci by měla spočívat zejména v tom, že spolupracující advokát nebude odkázán na shánění vlastní klientely, což bývá v současné době stále obtížnější, ale že na základě dohody bude poskytovat právní služby klientům jiné (často všeobecně známé a renomované) advokátní kanceláře nebo přímo této kanceláři, a to případně v úzce specializovaných právních odvětvích, které advokátní kancelář nemůže dostatečně kvalifikovaně zajistit svými advokáty. Jedná se ve své podstatě o tzv. outsourcing, který představuje přenesení výkonu určitých činností

podnikatele na jiné subjekty než na zaměstnance tohoto podnikatele; tato metoda je zásadně přípustná a také v jiné podnikatelské praxi běžně využívána.⁵⁷

---

⁵⁷ Justoň, J., Patera, J., Nad návrhem novely zákona o advokacii. [online]. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2501>

5. Justiční role advokáta

5.1. Úvodem

Jako určitý protipól pojetí advokáta jako podnikatele lze vymezit jeho chápání jakožto jakéhosi „služebníka spravedlnosti“. Zde tedy vystupuje do popředí rys osoby advokáta, který saturuje především potřeby a zájmy osob.

V takto vymezeném rámci lze pak dále diferencovat. Nejdůležitější diferenciací přitom vede mezi poskytováním právních služeb v oblasti práva hmotného na jedné straně a v oblasti práva procesního na straně druhé. Toto rozlišení však není zcela přesné. Tam, kde se poskytuje právní služba v oblasti práva procesního, totiž prakticky jde o právní službu týkající se taktéž práva hmotného. S ohledem na tuto komplexnost proto bude v následujících výkladech věnována pozornost právě této kombinované právní službě, která postihuje advokáta především v jeho justiční roli.

Naproti tomu stranou pozornosti již bude ponechána právní služba ryze hmotněprávní, jakou je například zpracování právního stanoviska apod. Kromě toho, s ohledem na relativně omezenou roli advokáta ve správním řízení, kde zpravidla převažuje práce s hmotným právem, nebude blíže rozebrána ani funkce advokáta v tomto druhu procesu.

5.2. Postavení advokáta v soudním řízení

5.2.1. Postavení advokáta v soudním řízení - členění

Jak z předchozího výkladu vyplývá, výkon advokacie je činností velice různorodou. Po advokátovi můžeme chtít od těch nejjednodušších právních úkonů, jako jsou zápisy změn v obchodním rejstříku, katastru nemovitostí a ohlašování živností, až po úkony a činnosti nejsložitější, jako je sepisování smluv, jejichž příprava může trvat desítky hodin. Je to ale také povolání, jež v sobě zahrnuje nespočet úkonů, které mají s advokací pramálo společného.

Jedním ze základních rysů výkonu advokacie je zastoupení klienta. I když toto není obsahem následující kapitoly, je nutné podotknout, že institut zastoupení prolíná prakticky všechny aktivity advokáta v jeho justiční roli a do jisté míry jej lze nazývat i jednotícím prvkem těchto aktivit. Právě zastoupení je totiž deviza, se kterou dnešní advokáti pracují při klasických právních úkonech, ale i při činnostech. Hlavní souvislost lze spatřovat v úkonech, které nelze nazvat výkonem advokacie. Advokátovi tak bývá udělena plná moc i k úkonům s danou problematikou spojenou, a ten tak pak poskytne svou erudici v oboru právo, ale zároveň obstará veškeré úkony s tím spojené, čímž klientovi poskytne celkovou úlevu od jeho problému. Pro vytvoření uceleného objemu informace je též nutné rozlišit pojmy zastoupení, plnou moc a smlouvu o plné moci. Smyslem institutu zastoupení „je umožnit jednak to, aby někdo činil právní úkony za osobu, která k nim sama není způsobilá, a tak byla tato osoba chráněna, jednak to, aby osoba, která je k nim jinak způsobilá, je dala za sebe s účinky pro sebe činit někým jiným.“⁵⁸ Zastoupení je možné rozlišovat na zastoupení zákonné, tj. vzniklé přímo ze zákona, rozhodnutím soudu nebo jiného správního orgánu (což občanský zákoník označuje nepřesně rovněž jako zákonné zastoupení), a zastoupení smluvní – dobrovolné. Naopak plnou mocí rozumíme „jednostranný právní úkon adresovaný třetí osobám (třetí osobě), jímž při smluvním zastoupení zastoupený buď určitému adresátovi, nebo komukoli jinému dává na vědomí, že určitá osoba je oprávněna jej zastupovat a v jakém rozsahu. Plná moc je tedy – na rozdíl od

---

⁵⁸ Dvořák, J., Švestka, J., Knappová, M. a kol. Občanské právo hmotné. I. sv., Praha, ASPI, 2005, str. 244-245.

smlouvy o zastoupení, resp. smlouvy o plné moci – pouhým osvědčením, resp. potvrzením existence práva určité osoby zastupovat osobu jinou.⁵⁹

Zastupování v samotném soudním řízení, které je předmětem následujícího výkladu můžeme, obecně vzato, dělit podle různých hledisek. V první řadě je nutné si vymezit, v jakých řízeních advokát může jménem svého klienta vystupovat. Odborná literatura se v zásadě shoduje na tom, že advokát může svého klienta zastupovat v řízení občanském, resp. civilním, v řízení trestním, v řízení probíhajícím v rámci tzv. správního soudnictví a v řízení u Ústavního soudu.

Dalším možným způsobem, jak lze soudní řízení z pohledu výkonu advokacie rozdělit je podle toho, zda je zastoupení v řízení možné výlučně osobou advokáta, a nebo zda může tuto činnost vykonávat i někdo jiný. Tak např. ústavní stížnost musí být vždy podávána advokátem, jenž bude klienta nadále zastupovat. Naopak v řízení civilním může být účastník řízení zastoupen většinou i jinou osobou.

V souvislosti s tím lze na výlučnost zastoupení advokátem nazírat též dle jednotlivých fází daných řízení, kde obligatorní účast advokáta na řízení může být vyžadována pouze v některých úsecích. Tak tomu bude kupříkladu u podání některých mimořádných opravných prostředků, jako je dovolání.

Rozdíly v zastoupení mají též svou jevovou stránku. Z hlediska obsahu právní služby to není nic podstatného, nezmínit se o tom však nelze. Jde o stavovský oděv advokáta. Podle ustanovení § 17a zákona o advokacii od roku 2009 platí, že každý advokát je v trestním řízení před soudem, v řízení před Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Ústavním soudem povinen používat stavovský oděv advokáta. Toto rozhodnutí samozřejmě vzbudilo v advokátních řadách vlnu nevole, která vyústila i v několik návrhů podaných k ústavnímu soudu za účelem zrušení této části zákona. Ústavní soud však zaujal velice rezolutní stanovisko, které zasluhuje odcitovat. „Talár nošený advokátem je ještě významnějším pro uvědomění si role advokáta a důležitosti jeho úlohy pro správnost úkonu, o který jde, ostatními osobami, které se úkonu účastní. Opětovné zavedení taláru advokátů může být též správným krokem pro zvýšení reprezentativnosti procesu, kterou tento pozbyl zejména tzv. "zlidověním" soudnictví, v jehož rámci byl mimo jiné talár

---

⁵⁹ Tamtéž.

advokátům odňat. Tradice advokacie jako svobodného právníckého povolání a respekt k příslušníkům advokátního stavu nejsou, neboť takovými z povahy věci být nemohou, výslovně upravenými principy advokacie, jako například nezávislost či nadřazenost zájmů klienta nad zájmy advokáta, avšak i ve srovnání s těmito principy představují nezanedbatelné hodnoty. Lze tedy shrnout, že znovuzavedení povinnosti advokátů nosit při úkonech, které to svým významem odůvodňují, talár, souvisí i s hodnotami skrytějšími a svým významem pouhý vnější efekt daleko přesahujícími.⁶⁰ Dle mého názoru bylo rozhodnutí o zkvalitnění advokátova zevnějšku správné. Není možné nechat bez povšimnutí stav, kdy se u tak významných institucí, jako je Ústavní soud či Nejvyšší správní soud může vyskytnout situace, kdy bude účastník oděn lépe, než jeho advokát. O výtkách by bylo možné uvažovat za předpokladu, že by tato povinnost měla platit celoplošně, na všechna řízení, avšak v takovýchto rozměrech nikoli.⁶¹ Důrazně skeptický postoj ovšem zasluhuje naopak zaujmout k tomu, že Česká advokátní komora určila i výhradního prodejce, od kterého mohl a může být talár zakoupen. Česká advokátní komora na svou obranu sice uváděla, že proběhlo standardní výběrové řízení, jež inkriminovaná společnost vyhrála. Problém je ovšem v tom, že žádný tendr proběhnout vůbec neměl. Česká advokátní komora má bezpochyby právo stanovit, v jakých řízeních a od kdy bude talár nutno užívat, popřípadě unifikovat vzhled taláru, ale stanovit povinnost zakoupit jej u jednoho prodejce nelze shledávat jako šťastné řešení.

K zániku právního vztahu mezi advokátem a klientem dochází standardně pravomocným skončením řízení. Avšak k zániku tohoto vztahu může dojít i dříve, a to zejména odvoláním ze strany účastníka, nebo vypovězením ze strany advokáta. Klient je v zásadě oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět kdykoliv, a to i bez udání důvodu. Naopak případy, kdy dojde k ukončení vztahu mezi klientem a advokátem ze strany advokáta vymezuje § 20 zákona o advokacii. Kromě již shora uvedeného střetu zájmu jsou to zejména situace, když dojde např. k narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost, pokud klient přes

---

⁶⁰ Rozsudek Ústavního soudu ze dne 6.1.2010, sp. zn. 2457/09

⁶¹ Co se týče ustanovení směřujících celoplošně na oděv advokáta, i k tomu se orgány advokacie již několikrát vyjadřovaly. Za zmínku stojí např. usnesení Ústředí české advokacie z osmdesátých let minulého století či doporučení České advokátní komory z roku 2001. V obou případech byl vysloven názor, že při jednání před soudem by měl být advokát oděn do obleku s kravatou, přičemž prvně jmenovaný pramen se s trochou despektu vyjadřuje o kombinaci svetru a kravaty.

poučení advokátem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby advokát přesto postupoval podle těchto pokynů. Advokát je též oprávněn smlouvu vypovědět, nesložil-li klient přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv o to byl advokátem požádán.

5.2.2. Vztah advokát a soudce

Vedle vztahu mezi advokátem a klientem je neméně významný vztah advokáta a soudce. Jakkoli každý z nich má zcela jiné postavení, jejich vztah by měl být zásadně souladný.

„Osoba soudce je dána ustanoveními o příslušnosti a rozvrhem práce, osoba advokáta je věcí výběru účastníků. Soudce je placen jako pracovník státního aparátu, advokát si na sebe musí vydělávat. Soudce je povinen poučovat oba účastníky, advokát je povinen poučovat pouze svého klienta. Soudce volí postup vedoucí k ukončení procesu, advokát radí klientovi a postupuje tak, aby soud dospěl k jeho cíli prospěšnému jeho klientovi. Soudce musí být nestranným, advokát stranickým. Soudce rozhoduje, advokát pomáhá klientovi a soudu k rozhodnutí, které bude pro klienta příznivé. Přes tyto důvody není třeba dělat rozdílnosti mezi těmito subjekty řízení. Naopak, je mnoho důvodů, aby soudci a advokáti byli ve vztazích co nejlepších.“⁶²

Ačkoli soudci i advokáti pocházejí ze stejného vysokoškolského prostředí, obsah činností jejich profesí se výrazně odlišuje, přičemž základní diferenciaci lze nalézt opět v zájmu, jenž tito zastávají a o jehož prosazení se zasazují. Zájmem každého soudce by mělo být zhodnotit všechny relevantní nashromážděné podklady, vyslechnout osoby účastnící se řízení a na závěr spravedlivě rozhodnout. Naopak advokátovou povinností je udělat vše proto, aby soudce rozhodl ve prospěch jeho klienta.

Aniž je důvodné odsuzovat citovanou myšlenku o co nejlepších vztazích advokáta a soudce, přece jen se klade otázka, zda opravdu platí staré latinské přísloví „advocatus amicus curiae“?⁶³ Povinností advokáta je totiž prvořadě být přítelem svému klientovi.

---

⁶² Rubeš, J., O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta, Právo a zákonnost 9/1991, str. 492

⁶³ Tedy „advokát je přítel soudu“.

Proto lze tvrdit, že advokát může být přítelem soudu pouze do té míry, do jaké mu to jeho povinnosti vůči klientovi dovolí, resp. do té míry, do jaké to bude klientovi prospěšné.

5.2.3. Advokát v civilním řízení

5.2.3.1. Zmocnění

Civilní řízení můžeme definovat jako „soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.“⁶⁴ Kořeny civilního procesu nalézáme již v období antickém, a proto jej lze považovat za historicky nejstarší formu procesu.⁶⁵

Právním základem účasti advokáta v civilním řízení je dohoda o plné moci. To je obecně bilaterální právní úkon mezi zmocnitelem a zmocněncem, na základě kterého se zmocněnec zavazuje zastupovat zmocnitele a který vymezuje též rozsah zastoupení. „Dohodu o plné moci může tvořit kterákoli smlouva, kterou se zakládá vnitřní vztah mezi zmocnitelem a zmocněncem. Nejčastěji se bude vnitřní vztah mezi zmocněncem a zmocnitelem zakládat na příkazní nebo mandátní smlouvě, která tvoří základ i při zastoupení advokátem.“⁶⁶

Právní úpravu zastoupení na základě plné moci v civilním řízení nalezneme v ustanoveních § 24 an. občanského soudního řádu. Konkrétně problematiku zastoupení advokátem upravuje ustanovení § 25 odst. 1 občanského soudního řádu. Hmotně právní úprava se nalézá v ustanovení § 31 an. občanského zákoníku o zastoupení na základě plné moci. „Vlastní konkretizace této formy zastoupení se děje zejména prostřednictvím příkazní smlouvy podle § 724 až § 732 občanského zákoníku. Příkazní smlouva patří k těm smluvním typům, jejichž předmět spočívá v činnosti pro jiného. Činnost, k níž se příkazník zavazuje, může spočívat v jednání právním nebo faktickém. Je-li předmětem příkazní smlouvy právní jednání jménem příkazce, tj. smluvní zastoupení na základě plné moci, upravuje smlouva příkazní vnitřní vztah mezi zmocnitelem (příkazcem) a zmocněncem

⁶⁴ Winterová, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha, Linde, 2011, str. 34.

⁶⁵ Srov. Macková, A., Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, C.H. Beck, 2001, str. 157.

⁶⁶ Schelleová, I., Schelle, K., Schelle, K. jr., Organizace soudnictví a právní služby, Praha, Alfa Publishing, 2006, str. 152.

(příkazníkem).⁶⁷ V této souvislosti je však třeba doplnit, že smluv zakládajících zmocnění je celá řada, z níž pro obchodně právní vztahy zasluhuje připomenout zejména smlouva mandátní.

Z procesně právní úpravy, o níž byla výše zmínka, lze vyvodit dvě základní pravidla. V první řadě je to fakt, že účastník si může advokáta jako svého zástupce zvolit za všech okolností a ve všech případech. Nelze se však dost dobře ztotožnit s tvrzením, že tímto zvoleným zástupcem musí být vždy advokát.⁶⁸ Z dikce ustanovení § 24 odst. 1 občanského soudního řádu totiž jasně vyplývá, že zvoleným zástupcem účastníka může být jen fyzická osoba. Rozhodně nelze implicitně usuzovat, že by jím mohl být pouze advokát. Na obranu autorky je však nutno podotknout, že v tomto případě půjde pouze o *lapsus calami*, jelikož v publikaci od téže autorky, jenž obsahuje stejnou kapitolu, je právě tato nuance jediným rozdílem jinak doslovně identický kapitol.⁶⁹

Druhé pravidlo lze potom shledat ve způsobu zmocnění. Advokátovi lze totiž udělit pouze plnou moc pro celé řízení, tzv. procesní plnou moc.⁷⁰ Má tudíž oprávnění ke všem právním úkonům, jež s řízením souvisí, a toto jeho právo následně nelze nijak omezit. Procesní plná moc platí nejen pro řízení v prvním stupni, ale i v řízení odvolacím. Procesní plnou moc však lze udělit pouze jednomu advokátovi. V případě, že došlo k porušení tohoto pravidla, je soud povinen účastníka vyzvat, aby si zvolil advokáta pouze jednoho.

Způsob založený na volbě účastníka však není jedinou možností, jak se v civilním procesu může advokát ocitnout na straně jednoho z účastníků. Pokud je zde předpoklad toho, že bude účastník, zejména ze sociálních důvodů, osvobozen od soudních poplatků, může tento o přidělení advokáta požádat soud. Je potom ústavně zakotvenou povinností soudce, resp. předsedy senátu, aby účastníkovi zástupce z řad advokátů zvolil.⁷¹

Jak bylo shora nastíněno, u jedné z částí civilního procesu zákonodárce přítomnost advokáta přímo výslovně stanoví. Konkrétně jde o ustanovení § 241 občanského soudního

---

⁶⁷ Schelleová I., Schelle K., Právní služba, 1. vydání, Praha, EUROLEX BOHEMIA, 2003, str. 28.

⁶⁸ Srov. Schelleová, I., Schelle, K., Schelle, K. jr., Organizace soudnictví a právní služby, Praha, Alfa Publishing, 2006, str. 152.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, str. 28.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Srov. čl. 37, odst. 2, zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“

řádu. „Zákon stanoví povinné zastoupení dovolatele advokátem, pokud dovolatel nebo za něj jednající zaměstnanec (člen) nemají právnické vzdělání. Jde o to, aby jednání u dovolacího soudu bylo hladké a mělo patřičnou úroveň. Nebylo-li sepsáno a podepsáno advokátem, musí soud odstraňovat případné nedostatky účinného dovolání, přičemž, nedojde-li k odstranění těchto nedostatků, je nutno řízení o dovolání zastavit.“⁷²

Shora uvedený důvod hladkosti a patřičné úrovně ovšem pravděpodobně není důvodem jediným. Nelze totiž opomíjet zejména ochranu práv daného klienta. Jelikož je dovolání řazeno mezi opravné prostředky mimořádné, můžeme jej jistě nazvat koneckonců *ultima ratio*. A vzhledem k tomu, že jde o jednu z posledních možností, jak může účastník hájit své zájmy v soudním řízení, je jistě vhodné, aby měl záruku toho, že všechny jeho kroky budou, alespoň co se procesní stránky týče, bezvadné a nedojde tak k promarnění jeho šance na rozhodnutí v jeho prospěch.

V praxi se ovšem lze velice často setkat se situací, kdy advokát bude povinen žádost o poskytnutí právních služeb odmítnout. Takové ustanovení nalezneme jak v občanském soudním řádu, který stanoví, že zástupcem účastníka nesmí být ten, jehož zájmy jsou v rozporu s jeho zájmy, tak i v zákoně o advokacii. K tomu, aby byl advokát vyloučen ovšem nestačí pouze možnost, že by k nějakému střetu zájmů mohlo dojít teoreticky, konflikt musí existovat a musí být v řízení též zjištěn. V takové případě je jakýkoliv procesní úkon, který advokát učinil od počátku neplatný a soud má povinnost k němu nepřihlížet.⁷³ Ustanovení § 19 zákona o advokacii potom stanoví, že advokáta je povinen odmítnout poskytnutí právních služeb jestliže:

- a) v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá,
- b) osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o právní služby žádá, poskytl již v téže věci nebo věci související právní služby advokát, s nímž vykonává advokacii společně (§ 11 odst. 1, zákona o advokacii), nebo v případě

---

⁷² Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 398.

⁷³ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Občanský soudní řád komentář-I. díl, 7. vydání., Praha, C. H. Beck, 2006, s. 134 - 135.

zaměstnaného advokáta advokát, který je jeho zaměstnavatelem, anebo advokát, který je zaměstnancem stejného zaměstnavatele,

- c) by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit,
- d) projednání věci se zúčastnil advokát, případně osoba advokátovi blízká,
- e) zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, jsou v rozporu se zájmy advokáta nebo osoby advokátovi blízké.

Jako příklad lze uvést situaci, kdy by advokát zastupoval manžele v jejich společném podnikání. V případě, že by došlo na rozvodové řízení, nemohl by tento advokát zastupovat ani jednu ze stran. Obdobně by tomu bylo za předpokladu, kdy by např. samostatný advokát byl ve svazku trvalé spolupráce s jiným advokátem. V takovém případě by nebylo vhodné, aby každý z nich zastupoval jednu stranu sporu.

Nejednou se při úvahách *de lege ferenda* zvažovala možnost, že by jeden advokát mohl zastupovat obě strany sporu. Lze totiž uvažovat i tak, že by jednotící prvek v podobě advokáta mohl fungovat jako jakési přemostění či diplomatický prvek mezi stranami, které jsou v rozepři. Avšak tento návrh na změnu zákona nakonec nikdy schválen nebyl.

5.2.4. Průběh řízení

Advokát, jenž soudním sporu stojí na straně žaloby, má ještě před podáním samotné žaloby velice nelehký úkol. V první řadě je povinen pečlivě prostudovat celou kauzu a svého klienta bedlivě vyslechnout. V této souvislosti je nutné podotknout, že „pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem není advokát oprávněn bez jeho souhlasu ověřovat.“⁷⁴ Na základě jemu sdělených informací je pak advokát povinen tyto zanalyzovat a vyhodnotit, zda je cesta vedená přes soudní spor pro klienta tou nejvýhodnější. Na tento závěr přitom může působit celá řada elementů. Tak například odhadovaná délka soudního sporu nemusí být přímo úměrná tomu, čeho chce klient dosáhnout. Dále je zde finanční stránka věci. Vymáhaná částka může být mnohonásobně nižší, než jaké by byly výdaje za vedený spor. A v neposlední řadě je zde i otázka

---

⁷⁴ Viz ust. čl. 6 odst. 2 Etického kodexu.

morálního a sociologického cítění. To vše jsou fakta, jenž je advokát povinen svému klientovi vysvětlit. Mnohdy se též stává, že klient po vyslechnutí všech pro a proti nakonec zvolí cestu mimosoudního vyrovnání, přičemž právě tento postup by měl být považován za úspěch. Advokátovým zájmem by totiž nemělo, ba dokonce nesmí být ukojení jeho touhy po vítězství v soudním sporu, naopak, jeho povinností je povznést se nad potenciální výhrou nad sokem hájícím protistranu, povznést se nad případně i horentní sumou, jež by mu absolvování soudního sporu vyneslo, a s chladnou hlavou analyzovat cestu, která bude pro jeho klienta nejvýhodnější.

V případě, že advokát na základě svého nejlepšího vědomí a svědomí vyhodnotí, že pravděpodobnost výhry v soudním sporu je přinejmenším značná, je oprávněn na základě plné moci a jménem žalobce žalobu podat k věcně a místě příslušnému soudu. V samotné žalobě pak advokát vylíčí rozhodující skutečnosti a v petitu určí, čeho se pro klienta domáhá.

V průběhu samotného jednání před soudem je hlavním úkolem advokáta soud přesvědčit o pravdě svého klienta. Takto činí na základě jím předložených důkazů, jež má soud povinnost přezkoumat. Advokát je též povinen reagovat na nejrůznější podněty soudu, jenž mohou ve výsledku rozhodnout, které straně dá soud zapravdu.

Občanskoprávní spor zpravidla končí rozsudkem ve věci samé. V případě neúspěchu ve věci je zde možnost bránit se podáním opravného prostředku. Avšak i zde je nutné zhodnotit, jak vysoká je pravděpodobnost na úspěch a zda se klientovi další možné náklady ve sporu vyplatí.

5.2.5. Advokát v trestním řízení

Účast advokáta na trestním řízení je pravděpodobně účastí ze všech druhů řízení tou nejdůležitější. Stejně jako ostatní právní obory i trestní právo má mnohá úskalí, na která existují dva i více pohledů, ovšem jestli se trestněprávní nauka shoduje na něčem bezvýjimečně, je to účel trestního práva. „Trestní právo je nejpřísnější prostředek, který má stát k dispozici k ochraně taxativně vymezených zájmů, doplňuje ochranu poskytovanou normami jiných odvětví práva, nastupuje tam, kde ostatní právní prostředky se ukáží jako neúčinné. Obvykle se tato myšlenka vyjadřuje formulací, že trestní právo představuje

prostředek „poslední instance“ (*ultima ratio*).⁷⁵ Pokud tedy připustíme (a to bychom, bezpochyby, měli), že trestní právo jako celek je nejzazší způsob, kterým soudce může jménem republiky do práv jednotlivce zasáhnout, musí být i ochrana těchto práv na nejpreciznější úrovni. To je též důvodem, proč obhájcem v obviněného v trestním řízení může být bezvýhradně advokát.

Odborná literatura chápe právo na obhajobu ve smyslu materiálním a formálním. Právo na obhajobu ve smyslu materiálním se chápe jednak jako „právo osobní obhajoby, tj. právo hájit se v procesu sám v rozsahu ustanovení § 33 odst. 1.“⁷⁶ Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě a dále činit v trestním řízení návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky.⁷⁷ A dále se do práva na obhajobu v materiálním smyslu zahrnuje právo obviněného požadovat od všech orgánů činných v trestním řízení, aby kladly stejný důraz na vyhledávání skutečností svědčících ve prospěch obviněného, jako v jeho neprospěch.⁷⁸ Pro tuto práci zajímavějším smyslem je formální pojetí práva na obhajobu. Zde je o právo obviněného svobodně si zvolit svého obhájce. S tím se potom může prakticky po celé řízení (výjimkou je např. samotný výslech obžalovaného) radit o jednotlivých krocích, jež budou pro něj nejvýhodnější.

Po prostudování dostupné literatury, jež se věnuje advokátovi v trestním řízení, je možné zjistit, že jde pouze o podrobnou deskripci důvodů tzv. nutné obhajoby. K tomu lze konstatovat, že rozsáhlá novela zákona trestního řádu, jež vešla v účinnost k 1. lednu 2012, se promítla právě i v ustanoveních týkajících se nutné obhajoby, a proto není v této práci ještě detailně zapracována. To ovšem nebrání se věnovat základním obecným aspektům této problematiky, s pouze základním přihlédnutím k nové úpravě.

Jak bylo již shora nastíněno, zástupcem obviněného v trestním řízení může být pouze advokát. Stejně přísné nároky jsou ovšem kladeny i na advokáta samotného, a to konkrétně v otázkách zastoupení obhájce koncipientem. Takto může advokát použít

---

⁷⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 20 – 21.

⁷⁶ Rozuměj trestního řádu.

⁷⁷ Císařová, D., Fenyk J., Gřivna, T. a kol., Trestní právo procesní, Praha, ASPI, 2008, str. 69.

⁷⁸ Tamtéž.

advokátního koncipienta pouze za předpokladu, že řízení neprobíhá u krajského soudu jako soudu prvního stupně, u Vrchního soudu nebo Nejvyššího soudu (§ 35 odst. 1 trestního řádu).

Advokát též nesmí v řízení vystupovat v žádném jiném postavení než jako obhájce, resp. pakliže bylo proti advokátovi v souvislosti s danou kauzou vedeno trestní stíhání nebo v řízení vystupoval jako svědek či zúčastněná osoba, nesmí též řízení zastávat funkci obhájce (§ 35 odst. 2 trestního řádu). Dikce zákona tak stanoví proto, aby se předešlo situacím, kdy by se mohl dostat do konfliktu zájem advokáta jakožto svědka či zúčastněné osoby, se zájmem obviněného, jenž musí být pro advokáta za všech okolností na místě prvním.

V důsledku výše uvedené novely trestního řádu bychom ovšem neměli opomenout ani na otázky týkající se již dotčených ustanovení o nutné obhajobě. Trestní řád přináší taxativní výčet situací, za kterých je obviněný povinen mít obhájce v daných stadiích trestního řízení. Tak například v přípravném řízení obviněný musí mít obhájce za předpokladu, že:

1. je ve vazbě,
2. ve výkonu trestu odnětí svobody,
3. ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody,
4. na pozorování ve zdravotnickém ústavu nebo
5. považuje-li to státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.⁷⁹

Takto by bylo možné postupovat v jednotlivých výčtech i v hlavním líčení či vykonávacím řízení, ovšem pro účely této diplomové práce by to bylo zřejmě nadbytečné. Za zdůraznění naopak stojí, že radikální změnu prodělala úprava otázky vzdání se nutné obhajoby. Tuto možnost předchozí právní úprava nedovolovala vůbec. Obviněný se nyní naopak může nutné obhajoby vzdát, a to v zásadě ve dvou případech:

---

⁷⁹ Viz ust. § 36, odst. 2 trestního řádu.

1. koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,
2. v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému

Trestní řád přitom stanoví i přesný postup, který musí obviněný dodržet. V první řadě k tomuto právnímu úkonu musí dojít po předchozí domluvě s daným obhájcem. Takto se vyžaduje zejména proto, aby obviněný tak závažný krok nemohl učinit v afektu a byl řádně poučen o všech negativních důsledcích svého kroku. Po takovéto dohodě je dále nutné, aby toto své rozhodnutí obviněný oznámil orgánu činnému v trestním řízení, jenž řízení vede, a to pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu. I toto prohlášení musí být učiněno za přítomnosti obhájce, čemuž se dá rozumět jako konkludentní souhlas s jednáním obviněného. Tento postup je též nutný z hlediska informovanosti předsedy senátu v hlavním líčení a státního zástupce v řízení přípravném. Oba jmenovaní, jakožto *dominis litis* dané části trestního řízení musejí být za všech okolností plně informováni o všech skutečnostech daného sporu. V tomto případě zejména proto, aby nedocházelo k situacím, kdy obhájce učiní právní úkon jménem obviněného, přičemž tento bude následně tvrdit, že svého práva na obhajobu již vzdal a že je proto tento úkon neplatný. Svě prohlášení o vzdání se obhájce může vzít konečně obviněný kdykoliv zpět, učinit tak může pouze jednou.

Jak bylo uvedeno, obviněný má právo si svého obhájce kdykoli zvolit. Pakliže takto neučiní, udělá tak soud. Advokát ustanovený tzv. *ex offio*, je v takovém případě povinen převzít obhajobu obviněného, který si svého obhájce nezvolil z důvodu např. finanční tísně, a to zpravidla na náklady státu. Výjimečně může ovšem dojít i k situaci, kdy bude advokát muset právní službu vykonat bez nároku na odměnu a na náhradu nákladů, přičemž toto místo lze považovat za velmi choulostivé. Problematikou výkonu advokacie bez nároku na odměnu a náhradu nákladů se zabýval i Evropský soud pro lidská práva (dále „Soud“). Ve věci Van der Musselle vs. Belgie byla řešena otázka, zda povinnost advokáta hájit obviněného bez nároku na odměnu a náhradu nákladů není porušením zákazu nucené nebo povinné práce podle článku 4 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“), který zakazuje „povinnosti vyžadující od osob usilujících o vstup do určitého povolání příliš velkou zátěž nebo zátěž nepřiměřenou k

výhodám, které vyplývají z výkonu povolání“⁸⁰ Rozsudek Soudu zněl však negativně. Ve svém rozhodnutí Soud uvedl, že je sice politováníhodné, že stěžovatel byl povinen převzít obhajobu bez nároku na odměnu a na náhradu nákladů, ale nepovažoval výkon této povinnosti ani za nucenou, ani za povinnou práci ve smyslu článku 4 odst. 2 Úmluvy. Samotná povaha v kombinaci s rozsahem poskytované služby byla dle Soudu vykompenzována výhodami, jež jsou přímo spojeny s advokátní profesí, zejména pak s monopolem advokacie na obhajobu. Soud dále uvedl, že základ státem uložené obhajoby spočívá na myšlence sociální solidarity a že objem práce v tomto případě nebyl nepřiměřený. Tento argument by patrně šlo vyvrátit za předpokladu, že by výsledný objem požadované služby advokáta byl příliš rozsáhlý.⁸¹ V této souvislosti se lze též ztotožnit s názorem, podle kterého „v nejzákladnějším pojetí je nutné směřovat chování občanů k maximální odpovědnosti a k co nejmenšímu zatěžování státního rozpočtu a organizací, které právní pomoc zajišťují. Je třeba zajistit, aby nebylo poskytování bezplatné právní pomoci zneužíváno. Za tímto účelem je vhodné například zpřesnění kritérií pro její poskytování, zejména co do vymezení tzv. použitelného majetku, ze kterého lze hradit náklady na právní pomoc a předkládaných dokladů.“⁸²

Pokud jde o postavení advokáta v trestním řízení, vyjadřuje ho koncizně následující charakteristika: „Advokát, který je obhájcem, je povinen poskytovat potřebnou právní pomoc, k hájení jeho zájmů účelně využívat prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zabavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Advokát jako obhájce je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky, nahlížet do spisů, zúčastnit se podle ustanovení trestního řádu vyšetřovacích a vyhledávacích úkonů. S obviněným, který je ve vazbě, je advokát oprávněn mluvit v rozsahu stanoveném trestním řádem.“⁸³

---

⁸⁰ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

⁸¹ Repík, B.: Povinnost výkonu obhajoby ex officio a judikatura Evropského soudu pro lidská práva, Bulletin advokacie, 10/2002, str. 14.

⁸² Lichnovský, J., Bezplatná právní pomoc v civilních věcech ve Spolkové republice Německo a v České republice, Bulletin advokacie, 9/2004, str. 55.

⁸³ Schelleová I., Schelle K., Právní služba, 1. vydání, Praha, EUROLEX BOHEMIA, 2003, str. 27.

Na rozdíl od řízení civilního, v trestním řízení je pouze jedna strana, na které může advokát stát – strana obhajoby. Základním úkolem obhájce je tedy učinit všechny právní kroky k tomu, aby jeho klient byl obžaloby zproštěn, popřípadě aby trest byl co nejnižší. K tomu aby tak mohl řádně činit je advokát oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit sám klient, je oprávněn navrhopvat a provádět důkazy či klást v průběhu řízení svědkům či poškozeným takové otázky, jejichž odpovědi směřují ke zpochybnění obžaloby a vyvrácení tvrzení obžaloby o vině obžalovaného. Svou veškerou snahu potom může advokát ještě koncentrovat ve své závěrečné řeči, kdy má poslední možnost senátu, resp. samosoudci znovu zopakovat a v bodech shrnout vše, co svědčí ve prospěch jeho klienta.

Pokud by bylo od počátku zřejmé, že je obviněný vinen,⁸⁴ je povinností advokáta vést obžalovaného zejména k doznání, ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, popř. k projevení dostatečné lítosti. Avšak i za této situace je povinen nalézat a provádět důkazy, jež by mohly být brány jako polehčující okolnosti, a které by mohly mít za následek uložení nižší sazby trestu.

5.2.6. Advokát v řízení ve věcech správního soudnictví

„Historie správního soudnictví v našich zeních sahá až do roku 1876, kdy byl na podkladě čl. 15 ústavního zákona č. 144/1867 ř.z., o moci soudcovské, přijat zákon č. 36/1876 ř.z. o Nejvyšším správním soudě. Rakouský model správního soudnictví, lze charakterizovat jako typ specializovaného a koncentrovaného modelu správního soudnictví, přezkum správních rozhodnutí prováděl specializovaný soudní orgán (Nejvyšší správní soud), který byl vyňat ze soustavy obecných soudů. Přezkum správních aktů veřejné správy byl také soustředěn (koncentrován) v rukou Nejvyššího správního soudu, neboť správní soudy nižších instancí nikdy nebyly vytvořeny, a Nejvyšší správní soud tak zůstal v organizaci soudní větve státní moci osamocen. Popsaný model správního soudnictví přetrval až do konce roku 1952. Nejvyšší správní soud ovšem vzhledem k nepříznivému politickému vývoji přestal fakticky fungovat již od konce roku 1948, formálně zrušen však byl od 1. 1. 1953. De jure od roku 1953, de facto však už od konce

---

⁸⁴ Např. v důsledku nezvratného důkazu v podobě videonahrávky zachycující obviněného při páchání trestné činnosti.

roku 1948 až do počátku 90. let soudní kontrola aktů veřejné správy až na nečetné výjimky neexistovala. Zákonem č. 519/1991 Sb. byla s účinností od 1. 1. 1992 zařazena do občanského soudního řádu hlava V. o správním soudnictví. Zákonodárce tak reagoval na přijetí Listiny základních práv a svobod, konkrétně na její čl. 36 odst. 2, který zakotvil právo každého obrátit se na soud se žádostí o přezkoumání zákonnosti správního rozhodnutí. Zákonodárce zvolil řešení, které bylo ovšem již v době jeho přijetí považováno za určité legislativní provizorium, které se, jak se záhy ukázalo, vyznačovalo mnoha nedostatky koncepčního charakteru.⁸⁵

Soudní řád správní ve svých ustanoveních stanoví ve většině případů zastoupení advokátem jako fakultativní.⁸⁶ Naopak je tomu u tzv. kasační stížnosti. Kasační stížností rozumíme opravný prostředek, jenž je podáván proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu ve správním soudnictví. Touto cestou se účastník řízení nebo osoba zúčastněná na řízení může domáhat zrušení soudního rozhodnutí. I zde je nutné podotknout, že povinné zastoupení stěžovatele advokátem při podání kasační stížnosti je naprosto nezbytné. Soudní řád správní vymezuje taxativní výčet důvodů pro podání kasační stížnosti, přičemž již z toho se dá usuzovat, že její dikce musí být naprosto bezvadná, jinak bude soudem označena za odmítnutou. Dalším faktem, který jasně poukazuje na povinnou erudici v oboru práva je to, že o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Není proto dost dobře možné, aby se nejvyšší instance správního soudnictví zabývala něčím, co nebude splňovat základní náležitosti tohoto úkonu.

5.2.7. Advokát v řízení před Ústavním soudem

I právnímu laikovi musí být na první pohled zřejmé, že právě půda Ústavního soudu je místo, kde advokát nesmí chybět nikdy. Tak stanoví i § 30 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.⁸⁷

Důvody povinného zastoupení před Ústavním soudem jsou prakticky identické s důvody ve správním soudnictví. K podání ústavní stížnosti tak, aby měla šanci na úspěch,

---

⁸⁵ Novák, A., Cesta k nové právní úpravě správního soudnictví aneb několik poznámek k historickému vývoji správního soudnictví v Českých zemích. EPRAVO.CZ [online]. 18.6.2003 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cesta-k-nove-pravni-uprave-spravniho-soudnictvi-aneb-nekolik-poznamek-k-historickemu-vyvoji-spravniho-soudnictvi-v-ceskych-zemich-21770.html>

⁸⁶ Srov. ust. § 35 odst. 2 občanského soudního řádu.

⁸⁷ Srov. „Fyzické a právnické osoby jako účastníci nebo jako vedlejší účastníci řízení před Ústavním soudem, musí být zastoupeny advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy.“

je míra právní erudice nutná více, než kde jinde. Stejně tak vážnost právního stavu takové instituce, jakou je Ústavní soud, by zřejmě nebylo dobré vystavovat právní nevzdělanosti.

Advokátovi, jenž má při podání ústavní stížnosti svého klienta zastupovat, musí být udělena speciální plná moc, v níž bude výslovně uvedeno, že jde o zastoupení před Ústavním soudem.⁸⁸

Samotné řízení před Ústavním soudem je zahájeno návrhem, resp. podáním ústavní stížnosti. Pozice advokáta v řízení před Ústavním soudem je prakticky analogická s pozicí před soudem civilním, tj. advokát musí vyličít rozhodující skutečnosti, které vysvětlují, jakým způsobem došlo k porušení základního práva či svobody, navrhopvat důkazy a předložit, čeho se stěžovatel domáhá. Advokát se při ústním jednání nesmí dát zastupovat ani advokátním koncipientem, odbornost je v tomto případě na prvním místě.

---

⁸⁸ Schelleová, I., Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 400.

6. Závěr

Není pochyb o tom, že institut advokáta je neodmyslitelnou součástí každé právní kultury. Je tomu tak dáno zejména z toho důvodu, že toto povolání protíná všechna zásadní právní odvětví.

K vymezení základní myšlenky této diplomové práce bylo přistoupeno rozdělením advokátní činnosti na podnikatelskou a justiční činnost, přičemž toto rozdělení má za následek dvě základní koncepční východiska.

Prvé východisko shora uvedeného rozdělení zkoumá výkon advokacie z hlediska právního. V otázkách advokáta – podnikatele bylo v první řadě třeba nastínit hlavní podmínky, které musí advokát splnit k tomu, aby mohl advokátní činnost vykonávat. Druhým logickým krokem bylo vymezení způsobů výkonu advokacie. Celá tato kapitola je následně doplněna o autorovu názorovou linii. Deskripce justiční činnosti advokáta má za úkol čtenáře seznámit jednak s rolí advokáta v jednotlivých typech soudního řízení a zároveň poukázat na jeho nepostradatelnost i z a situací, kde zákonodárce jeho účast nevyžaduje.

Druhé hledisko potom zkoumá povolání advokáta z hlediska etického, resp. se zaměřuje i na zjevnou problémovost kompatibility vlastností advokáta – podnikatele a advokáta jako ochránce spravedlnosti. Otázka tedy zní, zda je advokát schopen výraznějším způsobem vynikat v podnikatelské sféře advokacie a zároveň dostát svému advokátnímu slibu a být čestným advokátem.

Ani po prostudování dostupné literatury si však autor nedovolí učinit jednoznačný závěr, avšak přinejmenším na některých odpovědích se shodnout lze. Jak už bylo v textu naznačeno, nelze advokáta – podnikatele odsuzovat za to, že se snaží prodat své know-how v podobě znalosti práva. Stejně nekriticky je nutné nahlížet i na advokáta, jakožto ochránce spravedlnosti, neboť jeho pozice v advokátním stavu je svým způsobem stejně neotřesitelná, jako pozice advokáta – podnikatele. Důvodem pro tuto myšlenku je fakt, že ačkoli jsou na poli tržního hospodářství tyto dvě rozličné skupiny svými rivaly, jejich

klientely jsou různorodé. Nelze si dost dobře představit, že by se advokát – podnikatel zabýval pohledávkou v hodnotě stokorun a naopak, že by například fúze dvou mezinárodních bank mohla být svěřena samostatnému advokátovi ze severní Moravy. Lze se tedy domnívat, že obě tyto skupiny advokátů jsou pro řádný chod advokátního stavu nepostradatelné.

Ani z etického hlediska není situace absolutně jednoznačná. Dá se sice předpokládat, že advokát, jehož klientelu tvoří rámcově majetnější vrstva obyvatelstva, bude mít k počestnějšímu výkonu advokacie dál, avšak stejně kriticky můžeme nahlížet a na okresní samostatné advokáty, kteří mohou ze své znalosti práva učinit okresní monopol, a tak valnou měrou přispívat k současné neoblíbenosti advokátního stavu. Zároveň se nedá přehlížet i možný rozkol uvnitř samotné advokátní kanceláře. Advokát, jenž bude v jakémkoli pracovním poměru k jinému advokátovi nebo skupině advokátů, je povinen uposlechnout jejich pokynů. Může se tak stát, že ačkoli advokát sám o sobě čestný je, pro jeho výslednou činnost už toto platit nebude. Ostatně stejné platí i pro společníka, který může být ostatními přehlasován.

Závěrem lze tedy soudit, že se cesta středu zdá být v současné době nejschůdnější. Ostatně, je jen a pouze na advokátovi samotném, jakou klientelu si vybuduje. Pokud svou volbu zváží pečlivě, lze se domnívat, že bude moci výkon advokacie provozovat zdravě, legálně a čestně a zároveň i pro něj samotného bude výkon takové advokacie finančně dostatečně zajímavý. A možná nejen finančně.

Summary

Although the subject of the legal profession is widely discussed on a national level, it has been neglected from many aspects in the theses drawn up at this Faculty. This relative lack of interest is undoubtedly a result of the specific nature of this subject and also by the fact that its elaboration undoubtedly requires a certain relationship of the author to the legal profession and also closer acquaintance of the author with the work and position of an attorney-at-law. On the basis of knowledge acquired to date from the professional literature and practice, the author has attempted to provide the most comprehensive picture possible of the concept of the legal profession.

It is the basic purpose of this thesis to discuss the legal profession from two different perspectives. The first level is intended to describe an attorney-at-law and his role as an entrepreneur in a market economy. This was based mainly on a detailed description of the individual conditions that must be met by an attorney-at-law so that he can be registered in the Czech Bar Association. The individual means of practicing the legal profession according to the effective legislation are described in as comprehensive form as possible and are supplemented by the author's ideas gained from practice. On the other hand, the second level concentrates on the judicial role of an attorney, as an advocate of justice. In this respect, an attorney-at-law was described in the individual kinds of court proceedings, along with his relationship to the court or judge.

The above-described subject matter is supplemented by definitions of basic terms, such as attorney-at-law and the legal profession, i.e. the Bar, from both a historical and contemporary point of view. In fact, the aspect of comparison with history permeates the entire thesis. The whole subject area is finally analyzed, not only from a legal viewpoint, but also in terms of ethics. The author discusses the idea of whether it is possible to combine the ethical duties of an attorney-at-law in relation to certain groups of entities and potential unethical conduct on the economic market.

Použitá literatura

Monografie

- **Balík, S. a kol.**, Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku , Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií v Praze, 2009
- **Balík, S.**, Advokacie včera a dnes, Dobrá voda u Pelhřimova, Aleš Čeněk, 2000
- **Balík, S.** Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie, Plzeň, Vydavatelství Západočeské univerzity, 1998.
- **Čemák, K.**, Advokacie & úvahy souvisící, Praha, Praha, Linde, 2000
- **Bureš, J., Drápal, L., Krčmář. Z.**, Občanský soudní řád komentář - I. díl, Praha, C. H. Beck, 2006
- **Čermák, K.**, Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text stavovského předpisu České advokátní komory s komentářem, Praha, Česká advokátní komora, 2010
- **Chalupný, E.**, Advokacie, Praha, 1938.
- **Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., a kol.**, Trestní právo procesní, Praha, ASPI, 2008
- **Dvořák, J., Švestka, J., Knappová, M., a kol.**, Občanské právo hmotné. I., Praha, ASPI, 2005
- **Jelínek, J., a kol.**, Trestní právo hmotné, Praha , Leges, 2010
- **Jirsa J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P.**, Klíč k soudní síni, příručka pro začínající soudce a advokáty, Praha, LexisNexis CZ, 2007
- **Kincl, J.**, Dicta et regulae iuris aneb právnické mudrosloví latinské ,Praha , Univerzita Karlova, 1990
- **Krsková, A.**, Etické desatoro začínajícího advokáta, Bratislava, IURA EDITION, 2008
- **Macková, A.**, Právní pomoc advokátů a její dostupnost, Praha, C.H. Beck, 2001
- **Rouček, B., Růžička, V.**, Pracovní heslář českého právněhistorického terminologického slovníku, Praha, Ústav státu a práva, ČSAV, 1975
- **Schelleová, I., Schelle, K.**, Právní služba, Praha, EUROLEX BOHEMIA, 2003

- **Schelleová I., Schelle, K., Schelle, K. jr.,** Organizace soudnictví a právní služby, Praha, Alfa Publishing, 2006
- **Schelleová Ilona,** Organizace notářství, soudnictví a advokacie, Praha, Linde, 1997
- **Smith and Bailey,** On the Modern English Legal System, London, Sweet and Maxwell, 1996
- **Vaněček, V.,** Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, Praha, Orbis, 1975
- **Winterová A. a kol.** Civilní právo procesní, Praha, Linde, 2011

Odborné články

- **Balík, S.,** Advokát mezi Skyllou a Charybdou, Právo & byznys , Praha, Mladá fronta, č. 10/2010
- **Čermák, K.,** Zařazení advokacie do mezinárodních struktur, Bulletin advokacie, č. 7-8/ 2005
- **Justoň J., Patera, J.,** Nad návrhem novely zákona o advokacii, dostupné z: <http://www.cak.cz/>
- **Lichnovský, J.,** Bezplatná právní pomoc v civilních věcech ve Spolkové republice Německo a v České republice, Bulletin advokacie, 9/2004
- **Novák, A.,** Cesta k nové právní úpravě správního soudnictví aneb několik poznámek k historickému vývoji správního soudnictví v Českých zemích, dostupné z: <http://www.epravo.cz/>
- **Repík, B.,** Povinnost výkonu obhajoby ex offio a judikatura Evropského soudu pro lidská práva , Bulletin advokacie, 10/2002
- **Rubeš, J.,** O některých etických zásadách každodenní práce soudce a advokáta, Právo a zákonnost, 9/1991
- **Svoboda, K.,** Zjevně nespravedlivé náklady řízení v aktuální judikatuře Ústavního soudu, ASPI, LIT38224CZ

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 162/1973 Sb, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 18. 12. 2000 č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 224/1996 Sb., ze dne 20. srpna 1996, advokátní kárný řád
- Vyhláška č. 197/ 1996 Sb., byl vydán zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (advokátní zkušební řád)
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8

- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex)
- Kodex chování advokátů Evropských společenství, ze dne 28. října 1988, ve znění pozdějších změn

Judikatura

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, Albert e le Comte v. Belgie, ze dne 10. února 1983, A č. 58
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, Le Comte at. al. v. Belgie, ze dne 23. července 1981, A č. 43.
- Rozsudek Ústavního soudu ze dne 6.1.2010, sp. zn. ÚS 2457/09
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11
- Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 z 13. 3. 2001, čj. 11 C 25/2000-23

Encyklopedie

- **Ott, E.**, Ottův slovník naučný, první díl, Praha , 1888
- Pauly Real-Encyklopädie der classischen Altertumwissenschaft, Stuttgart